

มูลนิธิอุทยานธรรม

พระธรรม รวบยอด

หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ พระธรรมรวบรวม
สำหรับแจกเป็นธรรมานุเคราะห์ จัดทำถวายพระศาสนาโดย
มูลนิธิอุทยานธรรม

เนื้อธรรม : พระสารีบุตร | สังคีตสูตร
เรียบเรียง : ไชย ฦ พล อัครศุภเศรษฐ์
จัดทำและเผยแพร่ : นิตินาถ ขาติศิริวัฒนา กรรช วรรณิต ชัยชาญ รักการงาน
พิสูจน์อักษร : ฦตยาภรณ์ เจียรวงศ์
ภาพประกอบ : www.allmacwallpaper.com

© มูลนิธิอุทยานธรรม
345 หมู่ 3 ต.สามร้อยยอด อ.สามร้อยยอด จ.ประจวบคีรีขันธ์ 77120
Email : info@uttayarndham.org
Website : www.uttayarndham.org

ขอนอบน้อมแด่

พระสารีบุตรเถระ

ผู้ยังพระธรรมจักรที่พระผู้มีพระภาคให้เป็นไปแล้ว

ให้เป็นไปตาม

การสังคยานาพระธรรมโดยพระสารีบุตร

...ครั้งนั้นแล ท่านพระสารีบุตรได้กล่าวกะภิกษุทั้งหลายว่า

“ธรรมนี้แล...

อันพระผู้มีพระภาคของเราทั้งหลายตรัสไว้ดีแล้ว ประกาศไว้ดีแล้ว...

เป็นธรรมที่จะนำผู้ปฏิบัติให้ออกจากทุกข์ได้...

เป็นไปเพื่อความสงบระงับ...

เป็นธรรมอันพระสัมมาสัมพุทธเจ้าประกาศไว้แล้ว

พวกเราทั้งหมดด้วยกันพึงสังคายนา ไม่พึงกล่าวแก่งแย่งกันในธรรมนั้น

เพื่อพรหมจรรย์นี้จักยั่งยืนตั้งอยู่นาน เพื่อความอนุเคราะห์แก่โลก

เพื่อประโยชน์ เพื่อเกื้อกูล เพื่อความสุขแก่เทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย

ผู้มีอายุทั้งหลาย

ก็ธรรมอะไรเล่าที่พระผู้มีพระภาคตรัสไว้ดีแล้ว ประกาศไว้ดีแล้ว

เป็นธรรมที่จะนำผู้ปฏิบัติให้ออกจากทุกข์ได้

เป็นไปเพื่อความสงบระงับ...”

ສາຣບັດ

ຮຽນກຸມ ໑	-	5
ຮຽນກຸມ ໒	-	7
ຮຽນກຸມ ໓	-	13
ຮຽນກຸມ ໔	-	33
ຮຽນກຸມ ໕	-	62
ຮຽນກຸມ ໖	-	81
ຮຽນກຸມ ໗	-	95
ຮຽນກຸມ ໘	-	106
ຮຽນກຸມ ໙	-	119
ຮຽນກຸມ ໑໐	-	129
ກ້າຍເລ່ມ	-	140

ՏՏՏԱԿԱՇՈ 9

ธรรมา ๑ คือ

สัตว์ทั้งหมดตั้งอยู่ได้เพราะอาหาร

สัตว์ทั้งหมดตั้งอยู่ได้เพราะสังขาร

ຮຽນມາມັດ ໒

ธรรมาภรณ์ ๒ คือ

นาม ๑
และรูป ๑

อวิชชา ๑
และภวตัณหา ๑

ภวทิจิ ๑
และวิภวทิจิ ๑

ความไม่ละอาย ๑
และความไม่เกรงกลัว ๑

ความละอาย ๑
และความเกรงกลัว ๑

ความเป็นผู้ว่ายาก ๑
และความเป็นผู้มีมิตรชั่ว ๑

ความเป็นผู้ว่าง่าย ๑
และความเป็นผู้มีมิตรดี ๑

ความเป็นผู้ฉลาดในอาบัติ ๑
และความเป็นผู้ฉลาดในการออกจากอาบัติ ๑

ความเป็นผู้ฉลาดในสมาบัติ ๑
และความเป็นผู้ฉลาดในการออกจากสมาบัติ ๑

ความเป็นผู้ฉลาดในธาตุ ๑
และความเป็นผู้ฉลาดในมนสิการ ๑

ความเป็นผู้ฉลาดในอายตนะ ๑
และความเป็นผู้ฉลาดในปฏิจจสมุปบาท ๑

ความเป็นผู้ฉลาดในเหตุที่เป็นได้ ๑
และความเป็นผู้ฉลาดในเหตุที่เป็นไปไม่ได้ ๑

การกล่าววาจาอ่อนหวาน ๑
และการต้อนรับ ๑

ความไม่เบียดเบียน ๑
และความสะอาด ๑

ความเป็นผู้มีสติหลงลืม ๑
และความเป็นผู้ไม่มีสัมปชัญญะ ๑

สติ ๑
และสัมปชัญญะ ๑

ความเป็นผู้ไม่คุ้มครองทวารในอินทรีย์ทั้งหลาย ๑
และความเป็นผู้ไม่รู้จักประมาณในโภชนะ ๑

ความเป็นผู้คุ้มครองทวารในอินทรีย์ทั้งหลาย ๑
และความเป็นผู้รู้จักประมาณในโภชนะ ๑

กำลังที่เกิดแต่การพิจารณา ๑
และกำลังที่เกิดแต่การอบรม ๑

กำลังคือสติ ๑
และกำลังคือสมาธิ ๑

สมณะ ๑
และวิปัสสนา ๑

นิमितที่เกิดเพราะสมณะ ๑
และนิमितที่เกิดเพราะความเพียร ๑

ความเพียร ๑
และความไม่ฟุ้งซ่าน ๑

ความวิบัติแห่งศีล ๑
และความวิบัติแห่งทิฐิ ๑

ความถึงพร้อมแห่งศีล ๑
และความถึงพร้อมแห่งทิฐิ ๑

ความหมดจดแห่งศีล ๑
และความหมดจดแห่งทิฐิ ๑

ความหมดจดแห่งทิฐิ ๑
และความเพียรของผู้มีทิฐิ ๑

ความสลัดใจ ๑
ความเพียรโดยแยกกายของผู้สลัดใจแล้วในธรรมเป็นที่ตั้งแห่งความสลัดใจ ๑

ความเป็นผู้ไม่สันโดษในธรรมอันเป็นกุศล ๑
และความเป็นผู้ไม่ทอดทิ้งในการตั้งความเพียร ๑

วิชา ๑
และวิมุตติ ๑

ญาณในความสิ้นไป ๑
และญาณในความไม่เกิด ๑

ՏՏՏԱԿԱՇՈՒ Ե

อกุศลมูล ๓ คือ

๑. โลภะ
๒. โทสะ
๓. โมหะ

กุศลมูล ๓ คือ

๑. อโลภะ
๒. อโทสะ
๓. อโมหะ

กุจจริต ๓ คือ

๑. กายกุจจริต
๒. วจีกุจจริต
๓. มโนกุจจริต

สุจจริต ๓ คือ

๑. กายสุจจริต
๒. วจีสุจจริต
๓. มโนสุจจริต

อภุศลวิตก ๓ คือ

๑. ความวิตกในกาม
๒. ความวิตกในพยาบาท
๓. ความวิตกในการเบียดเบียน

กุศลวิตก ๓ คือ

๑. ความวิตกในการออกจากกาม
๒. ความวิตกในความไม่พยาบาท
๓. ความวิตกในทางไม่เบียดเบียน

อภุศลสังกัป ๓ คือ

๑. ความดำริในทางกาม
๒. ความดำริในทางพยาบาท
๓. ความดำริในทางเบียดเบียน

กุศลสังกัป ๓ คือ

๑. ความดำริในทางออกจากกาม
๒. ความดำริในทางไม่พยาบาท
๓. ความดำริในทางไม่เบียดเบียน

อกุศลสัญญา ๓ คือ

๑. ความจำได้ในทางกาม
๒. ความจำได้ในทางพยาบาท
๓. ความจำได้ในทางเบียดเบียน

กุศลสัญญา ๓ คือ

๑. ความจำได้ในทางออกจกกาม
๒. ความจำได้ในทางไม่พยาบาท
๓. ความจำได้ในทางไม่เบียดเบียน

อกุศลธาตุ ๓ คือ

๑. กามธาตุ
๒. พยาบาทธาตุ
๓. วิหิงสาธาตุ

กุศลธาตุ ๓ คือ

๑. เนกขัมมธาตุ
๒. อัพยาบาทธาตุ
๓. อวิหิงสาธาตุ

ธาตุอีก ๓ คือ

๑. กามธาตุ
๒. รูปธาตุ
๓. อรูปธาตุ

ธาตุอีก ๓ คือ

๑. รูปธาตุ
๒. อรูปธาตุ
๓. นิโรธธาตุ

ธาตุอีก ๓ คือ

๑. ธาตุอย่างเลว
๒. ธาตุอย่างกลาง
๓. ธาตุอย่างประณีต

ตัณหา ๓ คือ

๑. กามตัณหา
๒. ภวตัณหา
๓. วิภวตัณหา

ตัณหาอีก ๓ คือ

๑. กามตัณหา
๒. รูปตัณหา
๓. อรูปตัณหา

ตัณหาอีก ๓ คือ

๑. ตัณหาในรูป
๒. ตัณหาในสิ่งที่ไม่มีรูป
๓. ตัณหาในความดับสูญ

สัญญา ๓ คือ

๑. ความเห็นว่าเป็นตัวตน
๒. ความลึกลับสงสัย
๓. ความเชื่อว่าศักดิ์สิทธิ์ด้วยศีลพรต

อาสวะ ๓ คือ

๑. กามาสวะ
๒. ภวาสวะ
๓. อวิชชาสวะ

ภพ ๓ คือ

๑. กามภพ
๒. รูปภพ
๓. อรูปภพ

เสนา ๓ คือ

๑. การแสวงหากาม
๒. การแสวงหารูป
๓. การแสวงหาพรหมจรรย์

วิธี การวางท่า ๓ คือ

๑. ถือว่าตัวประเสริฐกว่าเขา
๒. ถือว่าตัวเสมอกับเขา
๓. ถือว่าตัวเลวกว่าเขา

อภรา ๓ คือ

๑. กาลที่เป็นส่วนอดีต
๒. กาลที่เป็นส่วนอนาคต
๓. กาลที่เป็นปัจจุบัน

อันตะ ๓ คือ

๑. ส่วนที่ถือว่าเป็นตน
๒. ส่วนที่ถือว่าเป็นเหตุก่อให้เกิดตน
๓. ส่วนที่ถือว่าเป็นเครื่องดับตน

เวทนา ๓ คือ

๑. สุขเวทนา
๒. ทุกขเวทนา
๓. อทุกขมสุขเวทนา

ทุกขตา ๓ คือ

๑. ความเป็นทุกข์เพราะทุกข์
๒. ความเป็นทุกข์เพราะสังขาร
๓. ความเป็นทุกข์เพราะความแปรปรวน

ราสี ๓ คือ

๑. ความผิดที่แน่นอน
๒. ความถูกที่แน่นอน
๓. ความไม่แน่นอน

กัณฑ์ ๓ คือ

๑. ปรรณ กาลที่ล่วงไปแล้ว นาน ๆ สงสัย เคลือบแคลง
ไม่เชื่อลงไปได้ ไม่เลื่อมใส
๒. ปรรณ กาลที่ยังไม่มาถึง นาน ๆ สงสัย เคลือบแคลง
ไม่เชื่อลงไปได้ ไม่เลื่อมใส
๓. ปรรณ กาลปัจจุบัน ทุกวันนี้แล้ว สงสัย เคลือบแคลง
ไม่เชื่อลงไปได้ ไม่เลื่อมใส

ข้อที่ไม่ต้องรักษาของพระตถาคต ๓ คือ

๑. กายสมาจารบริสุทธิ์
๒. วจีสมาจารบริสุทธิ์
๓. มโนสมาจารบริสุทธิ์

กัญจนะ ๓ คือ

๑. เครื่องกังวลคือ ราคะ
๒. เครื่องกังวลคือ โทสะ
๓. เครื่องกังวลคือ โมหะ

อภักดิ์ ๓ คือ

๑. ไฟ คือ ราคะ
๒. ไฟ คือ โทสะ
๓. ไฟ คือ โมหะ

อภักดิ์อีก ๓ คือ

๑. ไฟ คือ อาหุเนยยบุคคล
๒. ไฟ คือ ทักขิเนยยบุคคล
๓. ไฟ คือ คฤหบดี

รูปสังคหะ ๓ คือ

๑. รูปที่เห็น และกระทบใจ
๒. รูปที่ไม่เห็น แต่กระทบใจ
๓. รูปที่ไม่เห็น และไม่กระทบใจ

สังขาร ๓ คือ

๑. อภิสังขาร คือ บุญ
๒. อภิสังขาร คือ บาป
๓. อภิสังขาร คือ อเนญชา (ความสงบบ้าง)

บุคคล ๓ คือ

๑. บุคคลผู้ยังต้องเพียรศึกษา
๒. บุคคลผู้ไม่ต้องศึกษาแล้ว
๓. บุคคลผู้ยังต้องศึกษาก็ไม่ใช่ ผู้ไม่ต้องศึกษาก็ไม่ใช่

เถระ ๓ คือ

๑. พระเถระโดยชาติ
๒. พระเถระโดยธรรม
๓. พระเถระโดยสมมติ

บุญกิริยาวัตถุ ๓ คือ

๑. ทานมัย
๒. สีลมัย
๓. ภาวนามัย

เหตุสำหรับใจ ๓ คือ

๑. ด้วยได้เห็น
๒. ด้วยได้ยินได้ฟัง
๓. ด้วยความรังเกียจ

กามอุปatti ๓ คือ

๑. กามปราภว
๒. นิรมิตกาม
๓. ย่อมยังอำนาจให้เป็นไปในกามที่ผู้อื่นนิรมิตให้แล้ว

สุขอุปatti ๓ คือ

๑. ยั้งความสุขให้เกิดขึ้น ๆ แล้วย่อมอยู่เป็นสุข เช่น พรหมกายิกา
๒. อิ่มเอิบบริบูรณ์ถูกต้องด้วยความสุข บางครั้งบางครั้งอาจเปลี่ยนอุทานว่า
สุขหนอ ๆ เช่น อาภัสสราพรหม
๓. อิ่มเอิบบริบูรณ์ถูกต้องด้วยความสุขในสันโดษ
เสวยความสุขทางจิตอันประณีตเท่านั้น เช่น สุขภิณฑาพรหม

ปัญญา ๓ คือ

๑. ปัญญาของพระเสขะ
๒. ปัญญาของพระอเสขะ
๓. ปัญญาที่เป็นของพระเสขะก็ไม่ใช่ของพระอเสขะก็ไม่ใช่

ปัญญาอีก ๓ คือ

๑. ปัญญาสำเร็จจากการฟัง
๒. ปัญญาสำเร็จจากการพิจารณา
๓. ปัญญาสำเร็จด้วยการอบรมสมาธิ

อาวุธ ๓ คือ

๑. อาวุธ คือ การฟัง
๒. อาวุธ คือ ความสงัด
๓. อาวุธ คือ ปัญญา

อินทรีย์ ๓ คือ

๑. อินทรีย์ที่เกิดแก่ผู้ปฏิบัติด้วยตั้งใจรู้ธรรม
๒. อินทรีย์ คือ ความตรัสรู้
๓. อินทรีย์ คือ ความรู้ทั่วถึง

จักขุ ๓ คือ

๑. มังสจักขุ - ตาเนื้อ
๒. ทิพพจักขุ - ตาทิพย์
๓. ปัญญาจักขุ - ตาปัญญา

สิกขา ๓ คือ

๑. อธิศีลสิกขา
๒. อธิจิตตสิกขา
๓. อธิปัญญาสิกขา

ภาวนา ๓ คือ

๑. กายภาวนา
๒. จิตตภาวนา
๓. ปัญญาภาวนา

อนุตตรริยะ ๓ คือ

๑. การเห็นที่ยอดเยี่ยม
๒. การปฏิบัติที่ยอดเยี่ยม
๓. การหลุดพ้นที่ยอดเยี่ยม

สมาธิ ๓ คือ

๑. สมาธิที่ยังมีวิตก วิचार
๒. สมาธิที่ไม่มีวิตก มีเพียงวิचार
๓. สมาธิที่ไม่มีวิตก วิचार

สมาธิอีก ๓ คือ

๑. สุญญตสมาธิ (จิตว่าง)
๒. อนิมิตตสมาธิ (จิตปราศจากนิमित)
๓. อัปปณิหิตสมาธิ (จิตไม่มีทุกข์)

โสเจยยะ ๓ คือ

๑. ความสะอาดทาง กาย
๒. ความสะอาดทาง วาจา
๓. ความสะอาดทาง ใจ

โมเนยยะ ๓ คือ

๑. ธรรมที่ทำให้เป็นมุนีทาง กาย
๒. ธรรมที่ทำให้เป็นมุนีทาง วาจา
๓. ธรรมที่ทำให้เป็นมุนีทาง ใจ

โกศลละ ๓ คือ

๑. ความเป็นผู้ฉลาดในเหตุแห่ง ความเจริญ
๒. ความเป็นผู้ฉลาดในเหตุแห่ง ความเสื่อม
๓. ความเป็นผู้ฉลาดในเหตุแห่ง ความเจริญและความเสื่อม

มกะ ความเมา ๓ คือ

๑. ความเมาใน ความไม่มีโรค
๒. ความเมาใน ความเป็นหนุ่มสาว
๓. ความเมาใน ชาติ

อธิปไตย ๓ คือ

๑. อัตตาริปไตย - ความมีตนเป็นใหญ่
๒. โลการิปไตย - ความมีโลกเป็นใหญ่
๓. ธรรมาริปไตย - ความมีธรรมเป็นใหญ่

กถาวัตถุ ๓ คือ

๑. พิจารณากาลส่วน อดีต กล่าวถ้อยคำ
๒. พิจารณากาลส่วน อนาคต กล่าวถ้อยคำ
๓. พิจารณากาลส่วนที่เกิดขึ้นเฉพาะหน้าใน บัดนี้ กล่าวถ้อยคำ

วิชา ๓ คือ

๑. บุพเพนิวาสานุสสติญาณ - วิชา คือความรู้จักระลึกชาติในก่อนได้
๒. จุตูปปาตญาณ - วิชา คือความรู้จักกำหนดจุดติและอุปบัติของสัตว์ทั้งหลายตามกลไกกรรม
๓. อาสวักขยญาณ - วิชา คือความรู้จักทำอาสวะให้สิ้นไป

วิหารธรรม ๓ คือ

๑. ทิพย์วิหาร - ธรรมเป็นเครื่องอยู่ของเทพยดา
๒. พรหมวิหาร - ธรรมเป็นเครื่องอยู่ของพรหม
๓. อริยวิหาร - ธรรมเป็นเครื่องอยู่ของพระอริยะ

ปาฏิหาริยะ ๓ คือ

๑. อิทธิปาฏิหาริยะ - ฤทธิ์เป็นอัศจรรย์
๒. อาเทศนาปาฏิหาริยะ - ดักใจเป็นอัศจรรย์
๓. อนุสาสนีปาฏิหาริยะ - คำสอนเป็นอัศจรรย์

ՏՏՏԱԿԱՇՈՒ Ը

สัปปะกฐาณ ๔ คือ

๑. **เห็นกายในกายอยู่** มีความเพียร มีสัมปชัญญะ มีสติ
กำจัดอภิชฌาและโทมนัสในโลกเสียได้ อันทิฏฐิและตณหาไม่อาศัยแล้ว
๒. **เห็นเวทนาในเวทนาอยู่** มีความเพียร มีสัมปชัญญะ มีสติ
กำจัดอภิชฌาและโทมนัสในโลกเสียได้ อันทิฏฐิและตณหาไม่อาศัยแล้ว
๓. **เห็นจิตในจิตอยู่** มีความเพียร มีสัมปชัญญะ มีสติ
กำจัดอภิชฌาและโทมนัสในโลกเสียได้ อันทิฏฐิและตณหาไม่อาศัยแล้ว
๔. **เห็นธรรมในธรรมอยู่** มีความเพียร มีสัมปชัญญะ มีสติ
กำจัดอภิชฌาและโทมนัสในโลกเสียได้ อันทิฏฐิและตณหาไม่อาศัยแล้ว

สัมปปธาน ๔ คือ

๑. ยังฉันทะให้เกิด พยายาม प्रारब्धความเพียร ประคองจิต
ตั้งใจเพื่อความไม่เกิดขึ้นแห่งธรรมที่เป็นบาปอกุศลที่ยังไม่เกิด
๒. ยังฉันทะให้เกิด พยายาม प्रारब्धความเพียร ประคองจิต
ตั้งใจเพื่อละธรรมที่เป็นบาปอกุศลที่เกิดขึ้นแล้ว
๓. ยังฉันทะให้เกิด พยายาม प्रारब्धความเพียร ประคองจิต
ตั้งใจเพื่อความบังเกิดขึ้นแห่งธรรมที่เป็นกุศลที่ยังไม่เกิด
๔. ยังฉันทะให้เกิด พยายาม प्रारब्धความเพียร ประคองจิต
ตั้งใจเพื่อความตั้งมั่น จำเริญยิ่ง บริบูรณ์แห่งธรรมที่เป็นกุศลที่บังเกิดขึ้นแล้ว

อิทธิบาท ๔ คือ

๑. เจริญอิทธิบาทด้วย ฉันทสมาธิปธานสังขาร
๒. เจริญอิทธิบาทด้วย วิริยสมาธิปธานสังขาร
๓. เจริญอิทธิบาทด้วย จิตตสมาธิปธานสังขาร
๔. เจริญอิทธิบาทด้วย วิมังสาสมาธิปธานสังขาร

กาม ๔ คือ

๑. บรรลุ **ปฐมกาม** สงัดจากกาม สงัดจากอกุศลธรรม มีวิตก มีวิจารณ์ มีปีติและสุขเกิดแต่วิเวกอยู่
๒. บรรลุ **ทุติยกาม** มีความผ่องใสแห่งจิตในภายใน เป็นธรรมเอกผุดขึ้น ไม่มีวิตก ไม่มีวิจารณ์ มีปีติและสุขเกิดแต่สมาธิอยู่
๓. บรรลุ **ตติยกาม** มีอุเบกขา เพราะปีติสิ้นไป มีสติมีสัมปชัญญะ เสวยสุขด้วยนามกาย ที่พระอริยะทั้งหลายสรรเสริญว่า ผู้ได้ฌานนี้ เป็นผู้ที่มีอุเบกขา มีสติ อยู่เป็นสุข
๔. บรรลุ **จตุตถกาม** เพราะละสุขละทุกข์ และดับโสมนัส โทมนัสก่อน ๆ ได้ ไม่มีทุกข์ ไม่มีสุข มีอุเบกขาเป็นเหตุให้สติบริสุทธิ์อยู่

สมาธิภาวนา ๔ คือ

๑. สมาธิภาวนาเพื่อความอยู่เป็นสุข

คือ ฌาน ๑ - ฌาน ๔

๒. สมาธิภาวนาเพื่อความได้เฉพาะซึ่งญาณทัสสนะ

คือ การมนสิการอาโลกสัญญา ตั้งสัญญาว่าเป็นเวลากลางวันไว้
กลางวันอย่างใด กลางคืนอย่างนั้น กลางคืนอย่างใด กลางวันอย่างนั้น
มีใจเปิดเผย ไม่มีอะไรหุ้มห่อ อบรมจิตให้มีแสงสว่างอยู่

๓. สมาธิภาวนาเพื่อสติและสัมปชัญญะ

คือ เห็นเวทนา สัญญา และวิตกทั้งหลายอันรู้แจ้งแล้ว เกิดขึ้น ตั้งอยู่ ดับไป

๔. สมาธิภาวนาเพื่อความสิ้นไปแห่งอาสวะทั้งหลาย

คือ การเห็นความเกิดขึ้นและความเสื่อมไปในอุปาทานชั้น ๕ ว่า
ดังนี้ความเกิดขึ้น ดังนี้ความดับ แห่งรูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ

อัปมัณญา ๔ คือ

๑. มีใจประกอบด้วย **เมตตา** อันไพบุลย์ ถึงความเป็นใหญ่ หาประมาณมิได้
ไม่มีเวร ไม่มีความเบียดเบียน แผ่ไปตลอดทุกทิศอยู่
๒. มีใจประกอบด้วย **กรุณา** อันไพบุลย์ ถึงความเป็นใหญ่ หาประมาณมิได้
ไม่มีเวร ไม่มีความเบียดเบียน แผ่ไปตลอดทุกทิศอยู่
๓. มีใจประกอบด้วย **มุทิตา** อันไพบุลย์ ถึงความเป็นใหญ่ หาประมาณมิได้
ไม่มีเวร ไม่มีความเบียดเบียน แผ่ไปตลอดทุกทิศอยู่
๔. มีใจประกอบด้วย **อุเบกขา** อันไพบุลย์ ถึงความเป็นใหญ่ หาประมาณมิได้
ไม่มีเวร ไม่มีความเบียดเบียน แผ่ไปตลอดทุกทิศอยู่

อรูป ๔ คือ

๑. ล่องความกำหนดหมายในรูปโดยประการทั้งปวง
ความกำหนดหมายสิ่งกระทบดับไป ไม่ใส่ใจซึ่งความกำหนดหมายหลากหลาย
เข้าถึงอากาสนัญญายตนะ ด้วยมนสิการว่า **ความว่างหาที่สิ้นสุดมิได้** อยู่
๒. ล่องอากาสนัญญายตนะโดยประการทั้งปวง เข้าถึงวิญญานัญญายตนะ
ด้วยมนสิการว่า **วิญญานหาที่สิ้นสุดมิได้** อยู่
๓. ล่องวิญญานัญญายตนะโดยประการทั้งปวง เข้าถึงอาภิญญายตนะ
ด้วยมนสิการว่า **ไม่มีอะไรแม้หนึ่ง** อยู่
๔. ล่องเสียซึ่งอาภิญญายตนะโดยประการทั้งปวง
เข้าถึง **เนวสัญญานาสัญญายตนะ** อยู่

อุปสเสนะ ๔ คือ

๑. พิจารณาแล้ว **เสพ**
๒. พิจารณาแล้ว **อดกลั้น**
๓. พิจารณาแล้ว **เว้น**
๔. พิจารณาแล้ว **บรรเทา**

อริยวงศ์ ๔ คือ

อริยวงศ์ย่อมกล่าวสรรเสริญความสันโดษ ไม่แสวงหาที่ไม่ควร ไม่เหมาะ
 ไม่ได้จิวรก็ไม่เดือดร้อน ได้แล้วก็ไม่เกียวกะ ไม่หมกมุ่น ไม่ติดแน่น
 มีปกติเห็นโทษ มีปัญญาเป็นเครื่องสลัดออก บริโภคอยู่
 ทั้งไม่ยกตน ไม่ชมผู้อื่นด้วยความสันโดษนั้น
 ก็ภิกษุใดเป็นผู้ขยัน ไม่เกียจคร้าน มีสัมปชัญญะ มีสติมั่น
 สันโดษในสิ่งเหล่านี้ คือ

๑. ย่อมสันโดษด้วย **จีวร** ตามมีตามได้
๒. ย่อมสันโดษด้วย **บิณฑบาต** ตามมีตามได้
๓. ย่อมสันโดษด้วย **เสนาสนะ** ตามมีตามได้
๔. ย่อมมี **ปหานะ** เป็นที่มายินดี ยินดีแล้วในปหานะ
 ย่อมเป็นผู้มี **ภาวนา** เป็นที่มายินดี ยินดีแล้วในภาวนา
 กับทั้งไม่ยกตน ไม่ชมผู้อื่น เพราะความยินดีในปหานะและภาวนานั้น
 เป็นผู้ขยัน ไม่เกียจคร้าน มีสัมปชัญญะ มีสติมั่นในปหานะและภาวนานั้น

ปธาน ๔ คือ

๑. สังวรปธาน (เพียรระวัง)

เห็นรูปด้วยจักขุแล้ว

ฟังเสียงด้วยโสตแล้ว

ดมกลิ่นด้วยฆานะแล้ว

ลิ้มรสด้วยชีวนาแล้ว

ถูกต้องโผฏฐัพพะด้วยกายแล้ว

รู้แจ้งธรรมด้วยใจแล้ว

ไม่ถือนิมิต ไม่ถือนุพยุญชนะ เธอย่อมปฏิบัติเพื่อสำรวมอินทรีย์

ที่เมื่อไม่สำรวมแล้ว จะเป็นเหตุให้อกุศลธรรมอันลามก คือ

อภิชณาและโทมนัสครอบงำ

นี้ชื่อว่ารักษาอินทรีย์ชื่อว่าถึงความสำรวมในอินทรีย์

๒. ปหานปธาน (เพียรละ)

ย่อมไม่รับไว้ซึ่งธรรมที่เป็นบาปอกุศลที่เกิดขึ้นแล้ว ๆ

ย่อมละเสีย บรรเทาเสีย ทำให้สิ้นไป ให้ถึงความไม่มี ได้แก่

กามวิตก พยาบาทวิตก วิหิงสาวิตก (การเบียดเบียน)

ปธาน ๔ คือ (ต่อ)

๓. ภาวนาปธาน (เพียรเจริญ)

สติสัมโพชฌงค์ อัมมวิจยสัมโพชฌงค์
 วิริยสัมโพชฌงค์ ปีติสัมโพชฌงค์ ปัสสัทธิสัมโพชฌงค์
 สมาธิสัมโพชฌงค์ อุเบกขาสัมโพชฌงค์
 อันอาศัยความสงบ อาศัยความคลายกำหนด
 อาศัยความดับ อันน้อมไปเพื่อความสละลง

๔. อนุรักษนาปธาน (เพียรรักษา)

ตามรักษาสมาธินิमितอันเจริญที่บังเกิดขึ้นแล้ว คือ

- อัญญิกสัญญา - กำหนดหมายซากศพที่ยังเหลือแต่ร่างกระดูกหรือกระดูกท่อน
- ปุพฺพกสัญญา - กำหนดหมายซากศพที่มีหนองคลาคล่ำเต็มไปหมด
- วินีลกสัญญา - กำหนดหมายซากศพที่มีสีเขียวคล้ำ
- วิจฉิททกสัญญา - กำหนดหมายซากศพที่มีน้ำเหลืองไหลเยิ้ม
- อุทฺธมาตกสัญญา - กำหนดหมายซากศพที่เน่าพองขึ้นอืด เป็นต้น

ญาณ ๔ คือ

๑. ฌัมมญาณ - ความรู้ในธรรม
๒. อำนวยญาณ - ความรู้ในการคล้อยตาม
๓. ปริจเฉทญาณ - ความรู้ในการกำหนด
๔. สัมมตญาณ - ความรู้ในสมมติ

ญาณ ๔ คือ

๑. ทุกขญาณ - ความรู้ในทุกข์
๒. ทุกขสมุททยญาณ - ความรู้ในทุกขสมุทัย
๓. ทุกขนิโรธญาณ - ความรู้ในทุกขนิโรธ
๔. ทุกขนิโรธคามินีปฏิปทาญาณ - ความรู้ในทุกขนิโรธคามินีปฏิปทา

องค์ของการบรรลุโสดา ๔ คือ

๑. สัมปยุตตสังเสวะ - การคบสัตบุรุษ
๒. สัทธัมมัสสวนะ - การฟังพระสัทธรรม
๓. โยนิโสมนสิการ - การกระทำไว้ในใจโดยแยบคาย
๔. ธัมมานุวัตรปฏิบัติ - การปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม

องค์แห่งพระโสดาบัน ๔ คือ

๑. เลื่อมใสแน่นแฟ้นใน พระพุทธเจ้า
๒. เลื่อมใสแน่นแฟ้นใน พระธรรม
๓. เลื่อมใสแน่นแฟ้นใน พระสงฆ์
๔. ประกอบด้วย คีล อันไม่ขาด ไม่ทะลุ ไม่ต่าง ไม่พร้อย เป็นไท
อันวิญญูชนสรรเสริญ อันค้นหาและทิจฺฐิไม่ลุ่มคล้ำแล้ว
เป็นไปเพื่อสมาธิ

สามัญญผล ๔ คือ

๑. โสดาปัตติผล
๒. สกทาคามีผล
๓. อนาคามีผล
๔. อรหัตตผล

ธาตุ ๔ คือ

๑. ปฐวีธาตุ (ธาตุดิน)
๒. อาโปธาตุ (ธาตุน้ำ)
๓. เตโชธาตุ (ธาตุไฟ)
๔. วาโยธาตุ (ธาตุลม)

อาหาร ๔ คือ

๑. กวฬิงการาหาร - อาหารที่ใส่ทางปาก
๒. ผัสสาหาร - อาหารคือ ผัสสะ
๓. มโนสัณฺเจตนาหาร - อาหารคือ เจตนารมณ์แห่งใจ
๔. วิญญาณาหาร - อาหารคือ ธาตุรู้

วิญญาณจิต ๔ คือ

๑. วิญญาณที่เข้าถึงซึ่ง รูป มีรูปเป็นอารมณ์
๒. วิญญาณที่เข้าถึงซึ่ง เวทนา มีเวทนาเป็นอารมณ์
๓. วิญญาณที่เข้าถึงซึ่ง สัณฺญา มีสัณฺญาเป็นอารมณ์
๔. วิญญาณที่เข้าถึงซึ่ง สังขาร มีสังขารเป็นอารมณ์

อภิต ๔ คือ

๑. ถึงความลำเอียง เพราะความรักใคร่ กัน
๒. ถึงความลำเอียง เพราะความขัดเคือง กัน
๓. ถึงความลำเอียง เพราะความหลง
๔. ถึงความลำเอียง เพราะความกลัว

ความเกิดขึ้นแห่งตัณหา ๔ คือ

๑. ตัณหาเกิดเพราะเหตุแห่งจีวร
๒. ตัณหาเกิดเพราะเหตุแห่งบิณฑบาต
๓. ตัณหาเกิดเพราะเหตุแห่งเสนาสนะ
๔. ตัณหาเกิดเพราะเหตุแห่งความมียิ่ง ๆ ขึ้นไป

ปฏิปทา ๔ คือ

๑. ทุกขาปฏิปทา ทันธาภิญญา - ปฏิบัติลำบาก ทั้งรู้ได้ช้า
๒. ทุกขาปฏิปทา ขิปปาภิญญา - ปฏิบัติลำบาก แต่รู้ได้เร็ว
๓. สุขาปฏิปทา ทันธาภิญญา - ปฏิบัติสะดวก แต่รู้ได้ช้า
๔. สุขาปฏิปทา ขิปปาภิญญา - ปฏิบัติสะดวก ทั้งรู้ได้เร็ว

ปฏิปทาอีก ๔ คือ

๑. อักขมาปฏิปทา - ปฏิบัติไม่อดทน
๒. ขมาปฏิปทา - ปฏิบัติอดทน
๓. ทมาปฏิปทา - ปฏิบัติฝึก (ข่มใจ)
๔. สมาปฏิปทา - ปฏิบัติระงับ

ธรรมบท ๔ คือ

๑. ธรรมคือ ความไม่เพ่งเล็ง
๒. ธรรมคือ ความไม่พยาบาท
๓. ธรรมคือ ความระลึกชอบ
๔. ธรรมคือ ความตั้งใจไว้ชอบ

ธรรมสมาทาน ๔ คือ

๑. ธรรมสมาทานที่ให้ ทุกข์ในปัจจุบัน และมีทุกข์เป็นวิบากต่อไป
๒. ธรรมสมาทานที่ให้ ทุกข์ในปัจจุบัน แต่มีสุขเป็นวิบากต่อไป
๓. ธรรมสมาทานที่ให้ สุขในปัจจุบัน แต่มีทุกข์เป็นวิบากต่อไป
๔. ธรรมสมาทานที่ให้ สุขในปัจจุบัน และมีสุขเป็นวิบากต่อไป

ธรรมชั้น ๔ คือ

๑. ศีลชั้น
๒. สมาธิชั้น
๓. ปัญญาชั้น
๔. วิมุตติชั้น

อริยฐาน ๔ คือ

๑. ปัญญาธิฐาน - อธิษฐานด้วยปัญญา
๒. สัจจาธิฐาน - อธิษฐานด้วยสัจจะ
๓. จาคะธิฐาน - อธิษฐานด้วยการสละ
๔. อุปสมาธิฐาน - อธิษฐานด้วยความสงบ

ปัญหาพยากรณ์ ๔ คือ

๑. ปัญหาที่จะต้องแก้โดยส่วนตัว
๒. ปัญหาที่จะต้องย้อนถามแล้วจึงแก้
๓. ปัญหาที่จะต้องจำแนกแล้วจึงแก้
๔. ปัญหาที่ควรดลเสีย

กสรม ๔ คือ

๑. กรรมเป็นฝ่ายดำ มีวิบากเป็นฝ่ายดำมีอยู่
๒. กรรมเป็นฝ่ายขาว มีวิบากเป็นฝ่ายขาวมีอยู่
๓. กรรมที่เป็นทั้งฝ่ายดำและฝ่ายขาว มีวิบากทั้งฝ่ายดำฝ่ายขาวมีอยู่
๔. กรรมที่ไม่ดำไม่ขาว มีวิบากไม่ดำไม่ขาว ย่อมเป็นไปได้เพื่อความสิ้นกรรมมีอยู่

สังคิกรณียธรรม ๔ คือ

๑. พึงทำให้แจ้งซึ่งชั้นที่ตนเคยอยู่อาศัยในกาลก่อนด้วยสติ
๒. พึงทำให้แจ้งซึ่งจตุติและอุปบัติของสัตว์ทั้งหลายด้วยจักขุ
๓. พึงทำให้แจ้งซึ่งวิโมกข์แปดด้วยกาย
๔. พึงทำให้แจ้งซึ่งความสิ้นไปแห่งอาสวะทั้งหลายด้วยปัญญา

โอฆะ ๔ คือ

๑. กาโมฆะ - ห้วงน้ำคือ กาม
๒. ภโวฆะ - ห้วงน้ำคือ ภพ
๓. ทิฏฐโฆฆะ - ห้วงน้ำคือ ทิฐิ
๔. อวิชโชฆะ - ห้วงน้ำคือ อวิชชา

โยคะ ๔ คือ

๑. กามโยคะ - เครื่องรัตรึงคือ กาม
๒. ภาวโยคะ - เครื่องรัตรึงคือ ภาพ
๓. ทิฏฐิโยคะ - เครื่องรัตรึงคือ ทิฐิ
๔. อวิชชาโยคะ - เครื่องรัตรึงคือ อวิชชา

วิสังโยคะ ๔ คือ

๑. กามโยควิสังโยคะ - ความปราศจากโยคะแห่งกาม
๒. ภาวโยควิสังโยคะ - ความปราศจากโยคะแห่งภาพ
๓. ทิฏฐิโยควิสังโยคะ - ความปราศจากโยคะแห่งทิฐิ
๔. อวิชชาโยคะวิสังโยคะ - ความปราศจากโยคะแห่งอวิชชา

คัมภะ ๔ คือ

๑. อภิชฌาภคณคัมภะ - เครื่องรัดรัดคือการเพ่งเล็ง
๒. พยาบาทภคณคัมภะ - เครื่องรัดรัดคือการพยาบาท
๓. สัมปตปารามาสภคณคัมภะ - เครื่องรัดรัดคือการสัมปตปารามาส
๔. อิทังสัจจาภินิเวสภคณคัมภะ - เครื่องรัดรัดคือการยึดว่าสิ่งนี้เท่านั้นเป็นจริง

อุปาทาน ๔ คือ

๑. กามุปาทาน - ยึดมั่นถือมั่นกาม
๒. ทิฏฐุปาทาน - ยึดมั่นถือมั่นทิฏฐิ
๓. สัมปตตุปาทาน - ยึดมั่นถือมั่นศีลและพรต
๔. อัตตวาทุปาทาน - ยึดมั่นถือมั่นว่าทะว่าตน

โยนิ ๔ คือ

๑. อันทชโยนิ - กำเนิดของสัตว์ที่เกิดในไข่
๒. ชลาพุชโยนิ - กำเนิดของสัตว์ที่เกิดในครรภ์
๓. สัสเสทชโยนิ - กำเนิดของสัตว์ที่เกิดในถ้ำไคล
๔. โอปปาติกโยนิ - กำเนิดของสัตว์ที่เกิดผุดขึ้น เช่น เทวดา

การก้าวลงสู่ครรภ์ ๔ คือ

๑. สัตว์บางชนิดในโลกนี้ ไม่รู้สึกตัวก้าวลงสู่ครรภ์มารดา
ไม่รู้สึกตัวอยู่ในครรภ์มารดา ไม่รู้สึกตัวคลอดจากครรภ์มารดา
๒. สัตว์บางชนิดในโลกนี้ รู้สึกตัวก้าวลงสู่ครรภ์มารดา
ไม่รู้สึกตัวอยู่ในครรภ์มารดา ไม่รู้สึกตัวคลอดจากครรภ์มารดา
๓. สัตว์บางชนิดในโลกนี้ รู้สึกตัวก้าวลงสู่ครรภ์มารดา
รู้สึกตัวอยู่ในครรภ์มารดา ไม่รู้สึกตัวคลอดจากครรภ์มารดา
๔. สัตว์บางชนิดในโลกนี้ รู้สึกตัวก้าวลงสู่ครรภ์มารดา
รู้สึกตัวอยู่ในครรภ์มารดา รู้สึกตัวคลอดจากครรภ์มารดา

การได้อัตภาพ ๔ คือ

๑. การได้อัตภาพที่ตรงกับความตั้งใจของตนคนเดียว
ไม่ตรงกับความตั้งใจของผู้อื่น
๒. การได้อัตภาพที่ตรงกับความตั้งใจของผู้อื่นเท่านั้น
ไม่ตรงกับความตั้งใจของตน
๓. การได้อัตภาพที่ตรงกับความตั้งใจของตนด้วย
ตรงกับความตั้งใจของผู้อื่นด้วย
๔. การได้อัตภาพที่ไม่ตรงกับความตั้งใจของตน
ทั้งไม่ตรงกับความตั้งใจของผู้อื่น

ทักษิณาวิสฤทธิ ๔ คือ

๑. ทักษิณาวิสฤทธิฝ่ายทายก ไม่วิสฤทธิฝ่ายปฎิคาหก มีอยู่
๒. ทักษิณาวิสฤทธิฝ่ายปฎิคาหก ไม่วิสฤทธิฝ่ายทายก มีอยู่
๓. ทักษิณาไม่วิสฤทธิทั้งฝ่ายทายก ทั้งฝ่ายปฎิคาหก มีอยู่
๔. ทักษิณาที่วิสฤทธิทั้งฝ่ายทายก ทั้งฝ่ายปฎิคาหก มีอยู่

สังคหัตถุ ๔ (ธรรมทำให้รักระลึกถึงกัน) คือ

๑. ทาน การให้ปัน
๒. ปิยวัชช - เกรงใจวาจาที่เป็นไปเพื่อประโยชน์สุข
๓. อตถจริยา - ประพฤติสิ่งที่ประโยชน์
๔. สمانัตตตา - ความเป็นผู้วางตนสม่ำเสมอ

อนริยโวกาธ ๔ (วาจาของผู้ไม่ใช่อริยะ) คือ

๑. มุสาวาท - พูดเท็จ
๒. ปิสุณาวาจา - พูดส่อเสียดให้คนเกลียดกัน
๓. ผรุสวาจา - พูดคำหยาบ
๔. สัมผัสปปลาป - พูดเพ้อเจ้อ

อริยโวกาธ ๔ (วาจาของพระอริยะ) คือ

๑. มุสาวาทา เวรมณี - เว้นจากพูดเท็จ
๒. ปิสุณาย วาจา เวรมณี - เว้นจากพูดส่อเสียดให้คนเกลียดกัน
๓. ผรุสาย วาจา เวรมณี - เว้นจากพูดคำหยาบ
๔. สัมผัสปปลาปา เวรมณี - เว้นจากการพูดเพ้อเจ้อ

อนริยโฆหารอีก ๔ คือ

๑. เมื่อไม่ได้เห็น พุดว่า ได้เห็น | เมื่อได้เห็น พุดว่า ไม่ได้เห็น
๒. เมื่อไม่ได้ยิน พุดว่า ได้ยิน | เมื่อได้ยิน พุดว่า ไม่ได้ยิน
๓. เมื่อไม่ได้ทราบ พุดว่า ได้ทราบ | เมื่อได้ทราบ พุดว่า ไม่ได้ทราบ
๔. เมื่อไม่ได้รู้แจ้ง พุดว่า ได้รู้แจ้ง | เมื่อได้รู้แจ้ง พุดว่า ไม่ได้รู้แจ้ง

อริยโฆหารอีก ๔ คือ

๑. เมื่อไม่ได้เห็น พุดว่า ไม่ได้เห็น | เมื่อได้เห็น พุดว่า ได้เห็น
๒. เมื่อไม่ได้ยิน พุดว่า ไม่ได้ยิน | เมื่อได้ยิน พุดว่า ได้ยิน
๓. เมื่อไม่ได้ทราบ พุดว่า ไม่ได้ทราบ | เมื่อได้ทราบ พุดว่า ได้ทราบ
๔. เมื่อไม่ได้รู้แจ้ง พุดว่า ไม่ได้รู้แจ้ง | เมื่อได้รู้แจ้ง พุดว่า ได้รู้แจ้ง

บุคคล ๔ คือ

๑. บุคคลบางคนในโลกนี้ เป็นผู้ทำตนให้เดือดร้อน
เป็นผู้ชวนชวายเป็นการประกอบเหตุเป็นเครื่องทำตนให้เดือดร้อน
๒. บุคคลบางคนในโลกนี้ เป็นผู้ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน
เป็นผู้ชวนชวายเป็นการประกอบเหตุเป็นเครื่องทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน
๓. บุคคลบางคนในโลกนี้ เป็นผู้ทำตนและผู้อื่นให้เดือดร้อน
เป็นผู้ชวนชวายเป็นการประกอบเหตุเป็นเครื่องทำตนและผู้อื่นให้เดือดร้อน
๔. บุคคลบางคนในโลกนี้ ไม่เป็นผู้ทำตนและผู้อื่นให้เดือดร้อน
ไม่เป็นผู้ชวนชวายเป็นการประกอบเหตุ
เป็นเครื่องทำตนและผู้อื่นให้เดือดร้อนด้วย
เป็นผู้หายหิว ดับสนิท เยือกเย็น เสวยความสุข
มีตนเป็นเสมือนพรหมอยู่ในปัจจุบัน

บุคคลอีก ๔ คือ

๑. บุคคลบางคนในโลกนี้ ย่อมปฏิบัติเพื่อประโยชน์ตน
ไม่ปฏิบัติเพื่อประโยชน์ผู้อื่น
๒. บุคคลบางคนในโลกนี้ ย่อมปฏิบัติเพื่อประโยชน์ผู้อื่น
ไม่ปฏิบัติเพื่อประโยชน์ตน
๓. บุคคลบางคนในโลกนี้ ย่อมไม่ปฏิบัติเพื่อประโยชน์ตน
ไม่ปฏิบัติเพื่อประโยชน์ผู้อื่น
๔. บุคคลบางคนในโลกนี้ ย่อมปฏิบัติเพื่อประโยชน์ตนด้วย
เพื่อประโยชน์ผู้อื่นด้วย

บุคคลอีก ๔ คือ

๑. บุคคลผู้มีดีมาเกิด กลับมีดีจากไป
๒. บุคคลผู้มีดีมาเกิด กลับสว่างจากไป
๓. บุคคลผู้สว่างมาเกิด กลับมีดีจากไป
๔. บุคคลผู้สว่างมาเกิด กลับสว่างจากไป

บุคคลอีก ๔ คือ

๑. สมณมจละ - เป็นสมณะผู้ไม่หวั่นไหว
๒. สมณปทุมะ - เป็นสมณะเปรียบด้วยดอกบัวหลวง
๓. สมณปุณทรีกะ - เป็นสมณะเปรียบด้วยดอกบัวขาว
๔. สมณสุ สมณสุขุมาละ - เป็นสมณะผู้ละเอียดอ่อนในสมณะทั้งหลาย

ՏՏՏՄԿՄՉՈՒ Է

ชั้น ๕ คือ

๑. รูปชั้น - กองรูป
๒. เวทนาชั้น - กองเวทนา
๓. สัญญาชั้น - กองสัญญา
๔. สังขารชั้น - กองสังขาร
๕. วิญญาณชั้น - กองวิญญาณ

อุปาทานชั้น ๕ คือ

๑. รูปอุปาทานชั้น - ชั้นเป็นที่ตั้งแห่งการยึดถือ คือ รูป
๒. เวทनुอุปาทานชั้น - ชั้นเป็นที่ตั้งแห่งการยึดถือ คือ เวทนา
๓. สัญญูปาทานชั้น - ชั้นเป็นที่ตั้งแห่งการยึดถือ คือ สัญญา
๔. สังขารูปาทานชั้น - ชั้นเป็นที่ตั้งแห่งการยึดถือ คือ สังขาร
๕. วิญญาณูปาทานชั้น - ชั้นเป็นที่ตั้งแห่งการยึดถือ คือ วิญญาณ

กามคุณ ๕ คือ

สิ่งที่จะพึงรู้แจ้งได้ด้วย

๑. จักขุ ๒. หู ๓. จมูก ๔. ลิ้น ๕. กาย

ซึ่งนำปรารถนา นำใคร่ นำชอบใจ นำรักประกอบด้วยกาม
เป็นที่ตั้งแห่งความกำหนัด

คติ ๕ คือ

๑. นირยะ - ภูมินรก

๒. ตีรจฉานโยนิ - ภูมิตีรจฉาน

๓. ปิตติวิสัย - ภูมิเปรต

๔. มนุสสะ - ภูมิมนุษย์

๕. เทวะ - ภูมิเทวดาและพรหม

มัจฉริยะ ๕ คือ

๑. อาวาสมัจฉริยะ - ตระหนี่ที่อยู่
๒. กุลมัจฉริยะ - ตระหนี่สกุล (หวง Connection)
๓. ลาภมัจฉริยะ - ตระหนี่ลาภ
๔. วัณณมัจฉริยะ - ตระหนี่วรรณะ (สร้างชนชั้นเพื่อกีดกันผู้อื่น)
๕. ธัมมมัจฉริยะ - ตระหนี่ธรรม ไม่แสดงธรรม ไม่ให้ความรู้

นิวรณ์ ๕ คือ

๑. กามฉันทนิวรณ์ - สิ่งปิดกั้นจิต คือ ความพอใจในกาม
๒. พยาบาทนิวรณ์ - สิ่งปิดกั้นจิต คือ ความพยาบาท
๓. ถีนมিতรนิวรณ์ - สิ่งปิดกั้นจิต คือ ความที่จิตหดหู่และหาวนอน
๔. อุทธัจจกุกกุกจนิวรณ์ - สิ่งปิดกั้นจิต คือ ความฟุ้งซ่านและรำคาญ
๕. ความสงสัยลังเลนิวรณ์ - สิ่งปิดกั้นจิต คือ ความสงสัย

โอรัมภาคัยสังโยชน์ ๕ คือ

(สังโยชน์เบื้องต่ำที่พระอนาคามีละขาด)

๑. สักกายทิฏฐิ - ความเห็นว่าเป็นตน
๒. วิจิกิจฉา - ความสงสัยลังเล
๓. สีลัพพตปรามาส - ความเชื่อถือว่าศีลหรือพรตทำให้ศักดิ์สิทธิ์
๔. กามฉันทะ - ความพอใจด้วยอำนาจแห่งกาม
๕. พยาบาท - ความคิดแค้น

อุกธัมภาคัยสังโยชน์ ๕ คือ

(สังโยชน์เบื้องบนที่พระอรหันต์ละขาด)

๑. รูปราคะ - ความติดใจอยู่ในรูปธรรม
๒. อรูปราคะ - ความติดใจอยู่ในอรูปธรรม
๓. มานะ - ความสำคัญว่าตนเป็นนั่นเป็นนี่
๔. อุทธัจจะ - ความคิดฟุ้ง
๕. อวิชชา - ความไม่รู้จริง

สิกขาบท ๕ คือ

๑. ปาณาติปาตา เวรมณี - เจตนาเป็นเครื่องงดเว้นจากการฆ่าสัตว์
๒. อทินนาทานา เวรมณี - เจตนาเป็นเครื่องงดเว้นจากการลักทรัพย์
๓. กาเมสุมิจฉาจารา เวรมณี - เจตนาเป็นเครื่องงดเว้นจากการประพฤติดีกาม
๔. มุสาวาทา เวรมณี - เจตนาเป็นเครื่องงดเว้นจากการพูดเท็จ
๕. สุราเมรยมัชชปมาทัฏฐานา เวรมณี - เจตนาเป็นเครื่องงดเว้นจากการดื่มน้ำเมา อันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท

อภัพพฐาน ๕ คือ

๑. ภิกษุชীณาสพไม่สามารถที่จะแกล้างปลงสัตว์จากชีวิต
๒. ภิกษุชীณาสพไม่สามารถที่จะลักทรัพย์
๓. ภิกษุชীณาสพไม่สามารถที่จะเสพเมถุนธรรม
๔. ภิกษุชীณาสพไม่สามารถที่จะพูดเท็จทั้งรู้อยู่
๕. ภิกษุชীณาสพไม่สามารถที่จะกระทำการสังสมบริโกคกามเหมือนเมื่อครั้งยังเป็นคฤหัสถ์

พยชนะ ๕ คือ

๑. ญาตีพยชนะ - ความฉิบหายแห่งญาตี
๒. โภคพยชนะ - ความฉิบหายแห่งโภคะ
๓. โรคพยชนะ - ความฉิบหายเพราะโรค
๔. สीलพยชนะ - ความฉิบหายแห่งศีล
๕. ทิฏฐิพยชนะ - ความฉิบหายแห่งทิฏฐิ

สัตว์ทั้งหลายย่อมจะไม่ต้องเข้าถึงอบาย ทุกคติ วินิบาต นรก
 เพราะเหตุที่ญาตีฉิบหาย เพราะเหตุที่โภคะฉิบหาย
 เพราะเหตุที่ฉิบหายเพราะโรค

สัตว์ทั้งหลายย่อมจะเข้าถึงอบาย ทุกคติ วินิบาต นรก
 เพราะเหตุที่ศีลพินาศ หรือเพราะเหตุที่ทิฏฐิพินาศ

สัมปทา ๕ คือ

๑. ญาติสัมปทา - ความถึงพร้อมด้วยญาติ
๒. โภคสัมปทา - ความถึงพร้อมด้วยโภคะ
๓. อโรคยสัมปทา - ความถึงพร้อมด้วยความไม่มีโรค
๔. สีสสัมปทา - ความถึงพร้อมด้วยสีล
๕. ทิฏฐิสัมปทา - ความถึงพร้อมด้วยทิฏฐิ

สัตว์ทั้งหลายย่อมจะไม่เข้าถึงสุคติโลกสวรรค์
 เพราะเหตุแห่งญาติสัมปทา เพราะเหตุแห่งโภคสัมปทา
 เพราะเหตุแห่งอโรคยสัมปทา

สัตว์ทั้งหลายย่อมจะเข้าถึงสุคติโลกสวรรค์
 เพราะเหตุแห่งสีลสัมปทา หรือเพราะเหตุแห่งทิฏฐิสัมปทา

โทษแห่งศีลวิบัติของคนกุศล ๕ คือ

๑. ย่อมเข้าถึงความเสื่อมแห่งโภคะใหญ่ ซึ่งมีความประมาทเป็นเหตุ
๒. เกียรติศัพท์อันเสียหายของคนกุศล มีศีลวิบัติ ย่อมระบือไป
๓. เข้าไปหาบริษัทใด ๆ เป็นผู้ไม่แก้แค้นแล้ว เป็นคนเก้อเขินเข้าไป
๔. ย่อมเป็นคนหลงทำกาละ
๕. ย่อมเข้าถึงอบาย ทุกคติ วินิบาต นรก เบื้องหน้าแต่ตายเพราะกายแตก

อาณิสสแห่งศีลสมบัติของคนมีศีล ๕ คือ

๑. ย่อมประสบกongแห่งโภคะใหญ่ ซึ่งมีความไม่ประมาทเป็นเหตุ
๒. เกียรติศัพท์ที่ดีงามของคนมีศีล ถึงพร้อมแล้วด้วยศีล ย่อมระบือไป
๓. เข้าไปหาบริษัทใด ๆ เป็นผู้แก้แค้นแล้วไม่เก้อเขินเข้าไป
๔. ย่อมเป็นผู้ไม่หลงทำกาละ (ตายไม่รู้ตัว)
๕. ย่อมเข้าถึงสุคติโลกสวรรค์ เบื้องหน้าแต่ตายเพราะกายแตก

ธรรมสำหรับใจ ๕ คือ

ภิกษุผู้เป็นใจที่ประสงค์จะจิตผู้อื่น

พึงตั้งธรรม ๕ ประการไว้ ณ ภายใน แล้วจึงจิตผู้อื่น คือ

๑. เราจักกล่าว **โดยกาลอันควร** จักไม่กล่าวโดยกาลอันไม่ควร

๒. เราจักกล่าว **ด้วยคำจริง** จักไม่กล่าวด้วยคำไม่จริง

๓. เราจักกล่าว **ด้วยคำอ่อนหวาน** จักไม่กล่าวด้วยคำหยาบ

๔. เราจักกล่าว **ด้วยคำที่ประกอบด้วยประโยชน์**

จักไม่กล่าวด้วยคำที่ไม่ประกอบด้วยประโยชน์

๕. เราจักกล่าว **ด้วยเมตตาจิต** จักไม่กล่าวด้วยมีโทสะในภายใน

องค์เป็นที่ตั้งแห่งความเพียร ๕ คือ

๑. เป็นผู้มีศรัทธา เชื่อพระปัญญาตรัสรู้ของพระตถาคต
๒. เป็นผู้มีอาพาธน้อย มีทุกข์น้อย ไม่เย็นนัก ไม่ร้อนนัก
๓. ฝึกอยู่ในพระธรรมวินัยนี้ เป็นผู้ไม่โอ้อวด ไม่มีมารยา เปิดเผยตนตามเป็นจริง
๔. เป็นผู้ปรารภความเพียร เพื่อจะละอกุศลธรรม
เพื่อจะยังกุศลธรรมให้ถึงพร้อม
เป็นผู้มีกำลังใจ มีความบากบั่นมั่น ไม่ทอดธุระในบรรดาธรรมที่เป็นกุศล
๕. ฝึกอยู่ในพระธรรมวินัยนี้ เป็นผู้มีปัญญา เป็นไปเพื่อชำแรกกิเลส
จะให้ความสิ้นทุกข์โดยชอบ

สุทธาวาส ๕ คือ

๑. อวิหาภูมิ
๒. อตัปปาภูมิ
๓. สุทัสสาภูมิ
๔. สุทัสสีภูมิ
๕. อกนิฏฐาภูมิ

พระอนาคามี ๕ คือ

๑. พระอนาคามีผู้ที่จะปรินิพพานในระหว่างอายุยังไม่ทันถึงกึ่ง
๒. พระอนาคามีผู้ที่จะปรินิพพานต่อเมื่ออายุพ้นกึ่งแล้วจนถึงที่สุด
๓. พระอนาคามีผู้ที่จะปรินิพพานด้วยไม่ต้องใช้ความเพียรนัก
๔. พระอนาคามีผู้ที่จะปรินิพพานด้วยต้องใช้ความเพียร
๕. พระอนาคามีผู้มีกระแสในเบื้องบนไปสู่ชั้นอกนิฏฐภาพ (เลื่อนชั้น)

ความกระด้างแห่งจิต ๕ คือ

๑. เคลือบแคลงสงสัย ไม่เชื่อแน่ว่า ไม่เลื่อมใสในพระศาสดา
๒. เคลือบแคลงสงสัย ไม่เชื่อแน่ว่า ไม่เลื่อมใสในพระธรรม
๓. เคลือบแคลงสงสัย ไม่เชื่อแน่ว่า ไม่เลื่อมใสในพระสงฆ์
๔. เคลือบแคลงสงสัย ไม่เชื่อแน่ว่า ไม่เลื่อมใสในสิกขา (ศีล)
๕. โกรธ ขัดเคือง มีจิตอันโทสะกระทบแล้ว

ความผูกพันแห่งจิต ๕ คือ

๑. เป็นผู้ยังไม่ปราศจากความกำหนัด ความพอใจ ความรัก ความระหาย
ความกระวนกระวาย ความทะยานอยากใน **กาม** ทั้งหมด
๒. เป็นผู้ยังไม่ปราศจากความกำหนัด ความพอใจ ความรัก ความระหาย
ความกระวนกระวาย ความทะยานอยากใน **กาย**
๓. เป็นผู้ยังไม่ปราศจากความกำหนัด ความพอใจ ความรัก ความระหาย
ความกระวนกระวาย ความทะยานอยากใน **รูป**
๔. ประกอบความสุขใน **การนอน**
ความสุขในการเอนข้าง สุขในการหลับอยู่
๕. ประพฤติพรหมจรรย์ **ปรารถนาหมู่เทพเจ้า** หมู่ใดหมู่หนึ่ง
ด้วยศีล พรต ตบะ

อินทรีย์ ๕ (สิ่งที่ใหญ่ในกาย) คือ

๑. จักขุนทรีย์ - อินทรีย์ คือ ตา
๒. โสตินทรีย์ - อินทรีย์ คือ หู
๓. ฆานินทรีย์ - อินทรีย์ คือ จมูก
๔. ชิวหินทรีย์ - อินทรีย์ คือ ลิ้น
๕. กายินทรีย์ - อินทรีย์ คือ กาย

อินทรีย์ ๕ (สิ่งที่ใหญ่ในใจ) คือ

๑. สุขุณทรีย์ - อินทรีย์ คือ สุข
๒. ทุกขินทรีย์ - อินทรีย์ คือ ทุกข์
๓. โสมนัสสินทรีย์ - อินทรีย์ คือ โสมนัส
๔. โทมนัสสินทรีย์ - อินทรีย์ คือ โทมนัส
๕. อุปเพกขินทรีย์ - อินทรีย์ คือ อุปเบกขา

อินทรีย์ ๕ (สิ่งที่เป็นใหญ่ในการบรรลุธรรม) คือ

๑. สัทธินทรีย์ - อินทรีย์คือ ศรัทธา
๒. วิริยอินทรีย์ - อินทรีย์คือ วิริยะ
๓. สตินทรีย์ - อินทรีย์คือ สติ
๔. สมาธิอินทรีย์ - อินทรีย์คือ สมาธิ
๕. ปัญญาอินทรีย์ - อินทรีย์คือ ปัญญา

นิสสารณียธาตุ ๕ (เครื่องสลัดออก) คือ

๑. มนสิการถึง **เนกขัมมะ** อยู่ จิตย่อมแล่นไป เลื่อมใส ตั้งอยู่
 พ้นวิเศษแล้วจากกามทั้งหลาย
 และพ้นแล้วจากอาสวะอันเป็นเหตุเดือดร้อน ภาระวนภาระวาย
๒. มนสิการถึง **ความไม่พยาบาท** อยู่ จิตย่อมแล่นไป เลื่อมใส ตั้งอยู่
 พ้นวิเศษดีแล้วจากความพยาบาท
 และพ้นแล้วจากอาสวะอันเป็นเหตุเดือดร้อน ภาระวนภาระวาย
๓. มนสิการถึง **ความไม่เบียดเบียน** อยู่ จิตย่อมแล่นไป เลื่อมใส ตั้งอยู่
 พ้นวิเศษดีแล้วจากความเบียดเบียน
 และพ้นแล้วจากอาสวะอันเป็นเหตุเดือดร้อน ภาระวนภาระวาย
๔. มนสิการถึง **อรุณ** อยู่ จิตย่อมแล่นไป เลื่อมใส ตั้งอยู่
 พ้นวิเศษดีแล้วจากรูปทั้งหลาย
 และพ้นแล้วจากอาสวะอันเป็นเหตุเดือดร้อน ภาระวนภาระวาย
๕. มนสิการถึง **ความดับแห่งกายของตน** อยู่ จิตย่อมแล่นไป เลื่อมใส ตั้งอยู่
 พ้นวิเศษดีแล้วจากกายของตน
 และพ้นแล้วจากอาสวะอันเป็นเหตุเดือดร้อน ภาระวนภาระวาย

วิมุตตายนะ ๕ (แดนแห่งวิมุตติ) คือ

๑. พระศาสดาหรือเพื่อนสพรหมจารีซึ่งควรแก้ตำแหน่งครู แสดงธรรมแก่เธอ

๒. พระศาสดาหรือเพื่อนสพรหมจารีซึ่งควรแก้ตำแหน่งครู
แสดงธรรมแก่คนอื่น ๆ โดยพิสดาร

๓. การสาธยายธรรมตามที่ได้ฟังได้เรียนไว้แล้วโดยพิสดาร

๔. การตรีกตรองตามซึ่งธรรมตามที่ได้ฟังได้เรียนไว้ด้วยจิต เฟื่องตามด้วยใจ

๕. เรียนสมาธิमितด้วยดี ทำไว้ในใจด้วยดี ไคร่ครวญด้วยดี
แทงตลอดด้วยดีด้วยปัญญา

เมื่อศึกษาตามนี้ ภิกษุย่อมรู้แจ้งอรรถ รู้แจ้งธรรมในธรรมนั้น

ความปราโมทย์ย่อมเกิดแก่ผู้รู้แจ้งอรรถรู้แจ้งธรรม

ความอิมใจย่อมเกิดแก่ผู้ปราโมทย์แล้ว

กายของผู้มีใจประกอบด้วยปีติย่อมสงบระงับ

ผู้มีกายสงบระงับแล้วย่อมเสวยความสุข

จิตของผู้มีความสุข ย่อมตั้งมั่น นี่แดนวิมุตติ

สัญญาอบรมวิมุตติ ๕ คือ

๑. อนิจจสัญญา - สัญญาเครื่องพิจารณาเห็นว่าเป็นของไม่เที่ยง
๒. อนิจเจทุกขสัญญา - สัญญาเครื่องพิจารณาเห็นว่า是一切苦ในสิ่งที่ไม่เที่ยง
๓. ทุกเขอนัตตสัญญา - สัญญาเครื่องพิจารณาเห็นว่าไม่ใช่ตนในสิ่งที่เป็นทุกข์
๔. ปหานสัญญา - สัญญาเครื่องพิจารณาเห็นว่าควรละเสีย
๕. วิราคสัญญา - สัญญาเครื่องพิจารณาเห็นความคลายเสียซึ่งความกำหนัด

SSSUKUJOL 6

อายตนะภายใน ๖ คือ

๑. อายตนะ คือ ตา
๒. อายตนะ คือ หู
๓. อายตนะ คือ จมูก
๔. อายตนะ คือ ลิ้น
๕. อายตนะ คือ กาย
๖. อายตนะ คือ ใจ

อายตนะภายนอก ๖ คือ

๑. อายตนะ คือ รูป
๒. อายตนะ คือ เสียง
๓. อายตนะ คือ กลิ่น
๔. อายตนะ คือ รส
๕. อายตนะ คือ โผฏฐัพพะ
๖. อายตนะ คือ ธรรม

วิญญาน ๖ คือ

๑. จักขุวิญญาน - ความรับรู้ทางตา
๒. โสทวิญญาน - ความรับรู้ทางหู
๓. ฆานวิญญาน - ความรับรู้ทางจมูก
๔. ชิวหาวิญญาน - ความรับรู้ทางลิ้น
๕. กายวิญญาน - ความรับรู้ทางกาย
๖. มโนวิญญาน - ความรับรู้ทางใจ

ผัสสะ ๖ คือ

๑. จักขุสัมผัส - ความถูกต้องอาศัยตา
๒. โสตสัมผัส - ความถูกต้องอาศัยหู
๓. ฆานสัมผัส - ความถูกต้องอาศัยจมูก
๔. ชิวหาสัมผัส - ความถูกต้องอาศัยลิ้น
๕. กายสัมผัส - ความถูกต้องอาศัยกาย
๖. มโนสัมผัส - ความถูกต้องอาศัยใจ

เวทนา ๖ คือ

๑. จักขุสัมผัสสชาเวทนา - ความรู้สึกที่เกิดจากการเห็น
๒. โสตสัมผัสสชาเวทนา - ความรู้สึกที่เกิดจากการได้ยิน
๓. ฆานสัมผัสสชาเวทนา - ความรู้สึกที่เกิดจากการดม
๔. ชิวหาสัมผัสสชาเวทนา - ความรู้สึกที่เกิดจากการลิ้ม
๕. กายสัมผัสสชาเวทนา - ความรู้สึกที่เกิดจากการแตะต้อง
๖. มโนสัมผัสสชาเวทนา - ความรู้สึกที่เกิดจากใจ

สัญญา ๖ คือ

๑. รูปสัญญา - สัญญาที่เกิดขึ้นยึดรูปเป็นอารมณ์
๒. สัททสัญญา - สัญญาที่เกิดขึ้นยึดเสียงเป็นอารมณ์
๓. คันธสัญญา - สัญญาที่เกิดขึ้นยึดกลิ่นเป็นอารมณ์
๔. รสสัญญา - สัญญาที่เกิดขึ้นยึดรสเป็นอารมณ์
๕. โผฏฐัพพสัญญา - สัญญาที่เกิดขึ้นยึดโผฏฐัพพะเป็นอารมณ์
๖. ธัมมสัญญา - สัญญาที่เกิดขึ้นยึดธรรมเป็นอารมณ์

สัญญาเจตนา ๖ คือ

๑. รูปสัญญาเจตนา - ความจงใจที่เกิดขึ้นเพราะยึดรูปเป็นอารมณ์
๒. สัททสัญญาเจตนา - ความจงใจที่เกิดขึ้นเพราะยึดเสียงเป็นอารมณ์
๓. คันธสัญญาเจตนา - ความจงใจที่เกิดขึ้นเพราะยึดกลิ่นเป็นอารมณ์
๔. รสสัญญาเจตนา - ความจงใจที่เกิดขึ้นเพราะยึดรสเป็นอารมณ์
๕. โผฏฐัพพสัญญาเจตนา - ความจงใจที่เกิดขึ้นเพราะยึดโผฏฐัพพะเป็นอารมณ์
๖. ัมมสัญญาเจตนา - ความจงใจที่เกิดขึ้นเพราะยึดธรรมเป็นอารมณ์

ตัณหา ๖ คือ

๑. รูปตัณหา - ความกระหายในรูปเป็นอารมณ์
๒. สัททตัณหา - ความกระหายในเสียงเป็นอารมณ์
๓. คันธตัณหา - ความกระหายในกลิ่นเป็นอารมณ์
๔. รสตัณหา - ความกระหายในรสเป็นอารมณ์
๕. โผฏฐัพพตัณหา - ความกระหายในโผฏฐัพพะเป็นอารมณ์
๖. ัมมตัณหา - ความกระหายในธรรมารมณ์เป็นอารมณ์

อการวะ ๖ คือ

๑. เป็นผู้ไม่เคารพ ไม่ยำเกรงใน พระศาสดา
๒. เป็นผู้ไม่เคารพ ไม่ยำเกรงใน พระธรรม
๓. เป็นผู้ไม่เคารพ ไม่ยำเกรงใน พระสงฆ์
๔. เป็นผู้ไม่เคารพ ไม่ยำเกรงใน การศึกษา
๕. เป็นผู้ไม่เคารพ ไม่ยำเกรงใน ความไม่ประมาท
๖. เป็นผู้ไม่เคารพ ไม่ยำเกรงใน การปฏิสันถาร (การสนทนาพาที) อยู่

การวะ ๖ คือ

๑. เป็นผู้เคารพยำเกรงใน พระศาสดา อยู่
๒. เป็นผู้เคารพยำเกรงใน พระธรรม อยู่
๓. เป็นผู้เคารพยำเกรงใน พระสงฆ์ อยู่
๔. เป็นผู้เคารพยำเกรงใน การศึกษา อยู่
๕. เป็นผู้เคารพยำเกรงใน ความไม่ประมาท อยู่
๖. เป็นผู้เคารพยำเกรงใน การปฏิสันถาร (การสนทนาพาที) อยู่

โสมนัสสุปวิจาร์ ๖ คือ

๑. เห็นรูปด้วยตาแล้ว เข้าไปใคร่ครวญรูปอันเป็นที่ตั้งแห่งโสมนัส
๒. ได้ยินเสียงด้วยหูแล้ว เข้าไปใคร่ครวญเสียงอันเป็นที่ตั้งแห่งโสมนัส
๓. ได้ดมกลิ่นด้วยจมูกแล้ว เข้าไปใคร่ครวญกลิ่นอันเป็นที่ตั้งแห่งโสมนัส
๔. ได้ลิ้มรสด้วยลิ้นแล้ว เข้าไปใคร่ครวญรสอันเป็นที่ตั้งแห่งโสมนัส
๕. ได้ถูกต้องโผฏฐัพพะด้วยกายแล้ว เข้าไปใคร่ครวญโผฏฐัพพะ
อันเป็นที่ตั้งแห่งโสมนัส
๖. รู้แจ้งธรรมด้วยใจแล้ว เข้าไปใคร่ครวญธรรมอันเป็นที่ตั้งแห่งโสมนัส

โทมนัสสุปวิจาร์ ๖ คือ

๑. เห็นรูปด้วยตาแล้ว เข้าไปใคร่ครวญรูปอันเป็นที่ตั้งแห่งโทมนัส
๒. ได้ยินเสียงด้วยหูแล้ว เข้าไปใคร่ครวญเสียงอันเป็นที่ตั้งแห่งโทมนัส
๓. ได้ดมกลิ่นด้วยจมูกแล้ว เข้าไปใคร่ครวญกลิ่นอันเป็นที่ตั้งแห่งโทมนัส
๔. ได้ลิ้มรสด้วยลิ้นแล้ว เข้าไปใคร่ครวญรสอันเป็นที่ตั้งแห่งโทมนัส
๕. ได้ถูกต้องโผฏฐัพพะด้วยกายแล้ว เข้าไปใคร่ครวญโผฏฐัพพะ
อันเป็นที่ตั้งแห่งโทมนัส
๖. รู้แจ้งธรรมด้วยใจแล้ว เข้าไปใคร่ครวญธรรมอันเป็นที่ตั้งแห่งโทมนัส

อุpekขุปวิจาร์ ๖ คือ

๑. เห็นรูปด้วยตาแล้ว เข้าไปใคร่ครวญรูปอันเป็นที่ตั้งแห่งอุpekขา
๒. ได้ยินเสียงด้วยหูแล้ว เข้าไปใคร่ครวญเสียงอันเป็นที่ตั้งแห่งอุpekขา
๓. ได้ดมกลิ่นด้วยจมูกแล้ว เข้าไปใคร่ครวญกลิ่นอันเป็นที่ตั้งแห่งอุpekขา
๔. ได้ลิ้มรสด้วยลิ้นแล้ว เข้าไปใคร่ครวญรสอันเป็นที่ตั้งแห่งอุpekขา
๕. ได้ถูกต้องโณภูจัพพะด้วยกายแล้ว เข้าไปใคร่ครวญโณภูจัพพะ
อันเป็นที่ตั้งแห่งอุpekขา
๖. รู้แจ้งธรรมด้วยใจแล้ว เข้าไปใคร่ครวญธรรมอันเป็นที่ตั้งแห่งอุpekขา

สารานุกรม ๖ คือ

ธรรมเพื่อความเป็นที่รัก ที่เคารพ ที่ระลึกถึง และความสามัคคี

๑. เข้าไปตั้ง **กายกรรม** ประกอบด้วยเมตตา
ในเพื่อนสหพรหมจารีทั้งหลาย ทั้งต่อหน้าและลับหลัง

๒. เข้าไปตั้ง **วจีกรรม** ประกอบด้วยเมตตา
ในเพื่อนสหพรหมจารีทั้งหลาย ทั้งต่อหน้าและลับหลัง

๓. เข้าไปตั้ง **มโนกรรม** ประกอบด้วยเมตตา
ในเพื่อนสหพรหมจารีทั้งหลาย ทั้งต่อหน้าและลับหลัง

๔. ลากอันใดได้มาแล้วโดยธรรม **แบ่งปัน** กับเพื่อนสหพรหมจารีทั้งหลายผู้มีศีล

๕. เป็นผู้เสมอกันใน **ศีล** ไม่ขาด ไม่ทะลุ ไม่ต่าง ไม่พร้อย เป็นไท
อันวิญญูชนสรเสรีญ ไม่เกี่ยวข้องกับตัณหาและทิฐิ เป็นไปเพื่อสมาธิ
กับเพื่อนสหพรหมจารีทั้งหลาย ทั้งต่อหน้าและลับหลัง

๖. เป็นผู้เสมอกันโดย **ทิฏฐิ** ซึ่งประเสริฐ
เป็นเครื่องนำสัตว์ออกจากทุกข์ เพื่อความสิ้นทุกข์โดยชอบ
กับเพื่อนสหพรหมจารีทั้งหลาย ทั้งต่อหน้าและลับหลัง

มูลเหตุแห่งการวิวาท ๖ คือ

๑. เป็นผู้มักโกรธ มักผูกโกรธไว้
๒. เป็นผู้ลบหลู่ตีเสมอ
๓. เป็นผู้มักริษยา มีความตระหนี่
๔. เป็นผู้โอ้อวด มีมารยา
๕. เป็นผู้มีความปรารถนาลามก มีความเห็นผิด
๖. เป็นผู้ยึดมั่นในความเห็นของตน มักถือมั่น คลายได้ยาก

ธาตุ ๖ คือ

๑. ปฐวีธาตุ - ธาตุดิน
๒. อาโปธาตุ - ธาตุน้ำ
๓. เตโชธาตุ - ธาตุไฟ
๔. วาโยธาตุ - ธาตุลม
๕. อากาษธาตุ - ธาตุอากาศ ช่องว่างมีในกาย
๖. วิญญานธาตุ - ธาตุวิญญาน ความรู้อะไรได้

นิสสารณียธาตุ ๖ คือ

เมื่ออบรมแล้ว ทำให้มากแล้ว ทำให้เป็นยานแล้ว ทำให้เป็นที่ตั้งแล้ว
คล่องแคล่วแล้ว สังสมแล้ว ปราภวดีแล้ว

๑. ธรรมชาติคือ เจโตวิมุตติที่ประกอบด้วยเมตตา

เป็นเครื่องสลัดออกซึ่งความพยาบาท

๒. ธรรมชาติคือ เจโตวิมุตติที่ประกอบด้วยกรุณา

เป็นเครื่องสลัดออกซึ่งวิหิงสา (ความเบียดเบียน)

๓. ธรรมชาติคือ เจโตวิมุตติที่ประกอบด้วยมุทิตา

เป็นเครื่องสลัดออกซึ่งอริ

๔. ธรรมชาติคือ เจโตวิมุตติที่ประกอบด้วยอุเบกขา

เป็นเครื่องสลัดออกซึ่งราคะ

๕. ธรรมชาติคือ เจโตวิมุตติที่ไม่มีนิमित

เป็นเครื่องสลัดออกซึ่งนิमित

๖. ธรรมชาติคือ การเพิกถอน สละออกเสียซึ่งการถือว่าเรามีอยู่

เป็นเครื่องสลัดออก ซึ่งลูกศรคือความเคลือบแคลงสงสัย

อนุตตรริยะ ๖ คือ

๑. ทัสสนาอนุตตรริยะ - การเห็นที่ยอดเยี่ยม
๒. สวนาอนุตตรริยะ - การฟังที่ยอดเยี่ยม
๓. ลาภานุตตรริยะ - การได้ที่ยอดเยี่ยม
๔. ลิกขานุตตรริยะ - การศึกษาที่ยอดเยี่ยม
๕. ปาริจรียาอนุตตรริยะ - การบำเรอที่ยอดเยี่ยม
๖. อนุสสตานุตตรริยะ - การระลึกถึงที่ยอดเยี่ยม

อนุสสติฐาน ๖ คือ

๑. พุทธานุสสติ - ระลึกถึงคุณของพระพุทธเจ้าเสมอ
๒. ธรรมานุสสติ - ระลึกถึงคุณของพระธรรมเสมอ
๓. สังฆานุสสติ - ระลึกถึงคุณของพระสงฆ์เสมอ
๔. สีลานุสสติ - ระลึกถึงศีลเสมอ
๕. จาคานุสสติ - ระลึกถึงทานที่ตนบริจาคเสมอ
๖. เทวตานุสสติ - ระลึกถึงเทวดาเสมอ

สตตวิหาร ๖ (ธรรมเป็นเครื่องอยู่) คือ

๑. เห็นรูปด้วยนัยน์ตาแล้ว
๒. ได้ยินเสียงด้วยหูแล้ว
๓. ดมกลิ่นด้วยจมูกแล้ว
๔. ลิ้มรสด้วยลิ้นแล้ว
๕. ถูกต้องโผฏฐัพพะด้วยกายแล้ว
๖. รู้แจ้งธรรมด้วยใจแล้ว

เป็นผู้ไม่ติใจ ไม่เสียใจ แต่เป็นผู้วางเฉย มีสติสัมปชัญญะอยู่

อภิชาติ ๖ คือ

๑. เกิดในที่ดำ ประสพธรรมฝ่ายดำ
๒. เกิดในที่ดำ ประสพธรรมฝ่ายขาว
๓. เกิดในที่ดำ ประสพพระนิพพานซึ่งเป็นฝ่ายที่ไม่ดำ ไม่ขาว
๔. เกิดในที่ขาว ประสพธรรมฝ่ายขาว
๕. เกิดในที่ขาว ประสพธรรมฝ่ายดำ
๖. เกิดในที่ขาว ประสพพระนิพพานซึ่งเป็นฝ่ายที่ไม่ดำ ไม่ขาว

นิพเพรภาคิยสัญญา ๖ คือ

๑. อนิจจสัญญา - กำหนดหมายความไม่เที่ยง
๒. อนิจเจทุกขสัญญา - กำหนดหมายความเป็นทุกข์ในสิ่งที่ไม่เที่ยง
๓. ทุกเขอนัตตสัญญา - กำหนดหมายความเป็นอนัตตาในสิ่งที่เป็นทุกข์
๔. ปหานสัญญา - กำหนดหมายเพื่อละ
๕. วิราคสัญญา - กำหนดหมายเพื่อคลายเสียซึ่งความกำหนัด
๖. นิโรธสัญญา - กำหนดหมายเพื่อความดับสนิท

ՏՏՏԱԿԱՇՈՒ Խ

อริยทรัพย์ ๗ คือ

๑. สัทธานัง - ทรัพย์ คือ ศรัทธา
๒. สีลธนัง - ทรัพย์ คือ ศีล
๓. หิริธนัง - ทรัพย์ คือ หิริ
๔. โอตตปปนัง - ทรัพย์ คือ โอตตปปะ
๕. สุตธนัง - ทรัพย์ คือ สุตะ
๖. จาคธนัง - ทรัพย์ คือ จาคะ
๗. ปัญญานัง - ทรัพย์ คือ ปัญญา

สัมโพชฌงค์ องค์ธรรมเครื่องตรัสรู้ ๗ คือ

๑. สติสัมโพชฌงค์
๒. ธรรมวิจยสัมโพชฌงค์
๓. วิริยสัมโพชฌงค์
๔. ปีติสัมโพชฌงค์
๕. ปัสสัทธิสัมโพชฌงค์
๖. สมาธิสัมโพชฌงค์
๗. อุเพกขาสัมโพชฌงค์

บริหารของสมาธิ ๗ คือ

๑. สัมมาทิฐิ - ความเห็นชอบ
๒. สัมมาสังกัปปะ - ความดำริชอบ
๓. สัมมาวาจา - เจรจาชอบ
๔. สัมมากัมมันตะ - การงานชอบ
๕. สัมมาอาชีวะ - เลี้ยงชีวิตชอบ
๖. สัมมาวายามะ - พยายามชอบ
๗. สัมมาสติ - ระลึกรู้ชอบ

อสังกรรม ๗ คือ

๑. เป็นคนไม่มีศรัทธา
๒. เป็นคนไม่มีhiri
๓. เป็นคนไม่มีโอตตัมปะ
๔. เป็นคนมีสุตะน้อย
๕. เป็นคนเกียจคร้าน
๖. เป็นคนมีสติหลงลืม
๗. เป็นคนมีปัญญาทึบ

สัทธิสม ๗ คือ

๑. เป็นคนมีศรัทธา
๒. เป็นคนมีhiri
๓. เป็นคนมีโอตตัมปะ
๔. เป็นคนมีพหุสุต
๕. เป็นคนปรารภความเพียร
๖. เป็นคนมีสติมั่นคง
๗. เป็นคนมีปัญญา

สัพปุริสธรรม ๗ คือ

๑. เป็นผู้รู้จักสังขารม
๒. เป็นผู้รู้จักประโยชน์อันยิ่ง
๓. เป็นผู้รู้จักตน
๔. เป็นผู้รู้จักประมาณ
๕. เป็นผู้รู้จักกาล
๖. เป็นผู้รู้จักบริษัท
๗. เป็นผู้รู้จักบุคคล

นิทกสวัตถุ ๗ คือ

๑. เป็นผู้มีฉันทะอย่างแรงกล้าใน การสมาทานสิกขา
๒. เป็นผู้มีฉันทะอย่างแรงกล้าใน การไตร่ตรองธรรม
๓. เป็นผู้มีฉันทะอย่างแรงกล้าใน การปราบปรามความอยาก
๔. เป็นผู้มีฉันทะอย่างแรงกล้าใน การเร้นอยู่
๕. เป็นผู้มีฉันทะอย่างแรงกล้าใน การปรารภความเพียร
๖. เป็นผู้มีฉันทะอย่างแรงกล้าใน สติและปัญญาเครื่องรักษาตน
๗. เป็นผู้มีฉันทะอย่างแรงกล้าใน การแทงตลอดซึ่งทิฏฐิ

สัญญา ๗ คือ

๑. อนิจจสัญญา - กำหนดหมายความไม่เที่ยง
๒. อนัตตสัญญา - กำหนดหมายเป็นอนัตตา
๓. อสุภสัญญา - กำหนดหมายความไม่งาม
๔. อาทีนวสัญญา - กำหนดหมายโทษ
๕. ปหานสัญญา - กำหนดหมายเพื่อละ
๖. วิราคสัญญา - กำหนดหมายการปล่อยวาง
๗. นิโรธสัญญา - กำหนดหมายความดับ

พละ ๗ คือ

๑. สัทธาพละ - พลัง คือ ศรัทธา
๒. วิริยพละ - พลัง คือ ความเพียร
๓. หิริพละ - พลัง คือ หิริ
๔. โอตตปปพละ - พลัง คือ โอตตปปะ
๕. สติพละ - พลัง คือ สติ
๖. สมาธิพละ - พลัง คือ สมาธิ
๗. ปัญญาพละ - พลัง คือ ปัญญา

วิญญานจิต ๗ คือ

๑. สัตว์พวกหนึ่งมีกายต่างกัน มีสัญญาต่างกัน

เช่น พวกมนุษย์และพวกเทพบางพวก พวกวินิปาติกะบางพวก

๒. สัตว์พวกหนึ่งมีกายต่างกัน มีสัญญาเหมือนกัน

เช่น พวกเทพผู้บำเพ็ญในพวกพรหมซึ่งเกิดในภูมิปฐมฌาน

๓. สัตว์พวกหนึ่งมีกายเหมือนกัน มีสัญญาต่างกัน

เช่น พวกเทพเหล่าอาภัสสระ

๔. สัตว์พวกหนึ่งมีกายเหมือนกัน มีสัญญาเหมือนกัน

เช่น พวกเทพเหล่าสุภกิณหา

๕. สัตว์พวกหนึ่งเข้าถึงอากาสนัญญายตนะ

ด้วยมนสิการว่า ความว่างหาที่สุดมิได้

๖. สัตว์พวกหนึ่งเข้าถึงวิญญาณัญญายตนะ

ด้วยมนสิการว่า วิญญาณหาที่สุดมิได้

๗. สัตว์พวกหนึ่งเข้าถึงอากิญจัญญายตนะ

ด้วยมนสิการว่า ไม่มีอะไร ๆ

กักขิณียบุคคล ๗ คือ

๑. อุกโตภาควิมุตติ - ท่านผู้หลุดพ้นแล้วโดยเจโตวิมุตติและปัญญาวิมุตติ
๒. ปัญญาวิมุตติ - ท่านผู้หลุดพ้นแล้วด้วยอำนาจปัญญาในฌาน
๓. กายสักขี - ท่านผู้สามารถด้วยอำนาจสมาธิ
๔. ทิฏฐิปัตตะ - ท่านผู้ถึงแล้วด้วยปัญญา
๕. สัทธาวิมุตติ - ท่านผู้พ้นแล้วด้วยอำนาจศรัทธาอันยิ่ง
๖. ัมมานุสारी - ท่านผู้ประพฤติตามธรรม
๗. สัทธานุสारी - ท่านผู้ประพฤติตามศรัทธา

อนุสย ๗ คือ

๑. กามราคานุสย - สิ่งที่น่าอนเนื่องในสันดาน คือ ความกำหนัดในกาม
๒. ปฏิฆานุสย - สิ่งที่น่าอนเนื่องในสันดาน คือ ความกระทบกระทั่ง
๓. ทิฏฐานุสย - สิ่งที่น่าอนเนื่องในสันดาน คือ ความเห็น
๔. วิจิกิจฉานุสย - สิ่งที่น่าอนเนื่องในสันดาน คือ ความสงสัย
๕. มานานุสย - สิ่งที่น่าอนเนื่องในสันดาน คือ ความถือตัว
๖. ภวราคานุสย - สิ่งที่น่าอนเนื่องในสันดาน คือ การยึดความเป็น
๗. อวิชขานุสย - สิ่งที่น่าอนเนื่องในสันดาน คือ ความไม่รู้

สัณฺญา ๗ คือ

๑. กามสัณฺญา - เครื่องเหนี่ยวรั้ง คือ ความใคร่
๒. ปณฺธิสัณฺญา - เครื่องเหนี่ยวรั้ง คือ ความกระทบกระทั่งแห่งจิต
๓. ทิณฺณสัณฺญา - เครื่องเหนี่ยวรั้ง คือ ความเห็น
๔. วิจิกิฉาสัณฺญา - เครื่องเหนี่ยวรั้ง คือ ความสงสัย
๕. มานสัณฺญา - เครื่องเหนี่ยวรั้ง คือ ความถือตัว
๖. ภวราคสัณฺญา - เครื่องเหนี่ยวรั้ง คือ ความกำหนัดในภพ
๗. อวิชชาสัณฺญา - เครื่องเหนี่ยวรั้ง คือ ความไม่รู้

อธิกรณสมณะ ๗ คือ

(การระงับอธิกรณ์ทั้งหลายที่เกิดขึ้นแล้ว)

๑. พึงให้สัมมุขาวินัย
๒. พึงให้สติวินัย
๓. พึงให้อมุสสวินัย
๔. พึงปรับตามปฎิญญา
๕. พึงถือเอาเสียงข้างมากเป็นประมาณ
๖. พึงปรับตามความผิดของจำเลย
๗. พึงใช้ติณวัตถการวิธี (ประนีประนอมดังกลบไว้ด้วยหญ้า)

ՏՏՏԱԿԱՇՈՒ Ը

มัจฉัตตะ ๘ คือ

๑. มิจฉาทิฏฐิ - เห็นผิด
๒. มิจฉาสังกัปปะ - ดำริผิด
๓. มิจฉาวาจา - วาจาผิด
๔. มิจฉากัมมันตะ - การงานผิด
๕. มิจฉาอาชีวะ - เลี้ยงชีวิตผิด
๖. มิจฉาวายามะ - พยายามผิด
๗. มิจฉาสติ - ระลึกผิด
๘. มิจฉาสมาธิ - ตั้งจิตผิด

สัมมัตตะ ๘ คือ

๑. สัมมาทิฏฐิ - เห็นชอบ
๒. สัมมาสังกัปปะ - ดำริชอบ
๓. สัมมาวาจา - วาจาชอบ
๔. สัมมากัมมันตะ - การงานชอบ
๕. สัมมาอาชีวะ - เลี้ยงชีวิตชอบ
๖. สัมมาวายามะ - พยายามชอบ
๗. สัมมาสติ - ระลึกรู้ชอบ
๘. สัมมาสมาธิ - ตั้งจิตชอบ

กัถขิณียบุคคล ๘

๑. ท่านที่ปฏิบัติเพื่อทำโสดาปัตติผลให้แจ้ง
๒. ท่านที่เป็นพระโสดาบัน
๓. ท่านที่ปฏิบัติเพื่อทำสกทาคามีผลให้แจ้ง
๔. ท่านที่เป็นพระสกทาคามี
๕. ท่านที่ปฏิบัติเพื่อทำอนาคามีผลให้แจ้ง
๖. ท่านที่เป็นพระอนาคามี
๗. ท่านที่ปฏิบัติเพื่อทำพระอรหัตตผลให้แจ้ง
๘. ท่านที่เป็นพระอรหันต์

กุสัณณสูตร ๘ (ลักษณะแห่งความเกียจคร้าน)

บุคคลไม่ปรารถนาความเพียรเพื่อถึงธรรมที่ยังไม่ถึง เพื่อบรรลุธรรมที่ยังไม่ได้บรรลุ
เพื่อให้แจ้งซึ่งธรรมที่ยังมิได้ทำให้แจ้ง โดยอัมภเหตุนี้

๑. ต้องทำการงาน ร่างกายเหน็ดเหนื่อย จึงนอนเสีย
๒. ทำการงานเสร็จแล้ว คิดว่าควรที่จะนอน จึงนอนเสีย
๓. ต้องเดินทาง ร่างกายจักเหน็ดเหนื่อย ควรนอนก่อน จึงนอนเสีย
๔. เราได้เดินทางถึงแล้ว ควรที่จะนอน จึงนอนเสีย
๕. เทียวไปยังบ้านหรือนิคม ไม่ได้ความบริบูรณ์แห่งโภชนะพอแก่ความต้องการ
จึงคิดว่าร่างกายไม่ควรแก่การงาน จึงนอนเสีย
๖. เทียวไปยังบ้านหรือนิคม ได้ความบริบูรณ์แห่งโภชนะพอแก่ความต้องการแล้ว
ร่างกายเหน็ดเหนื่อยเหมือนอ้วกที่ชุ่มน้ำ จึงคิดว่าไม่ควรแก่การงาน จึงนอนเสีย
๗. อาพาธเพียงเล็กน้อยเกิดขึ้น มีความคิดว่า
อาพาธเกิดขึ้นแก่เราแล้ว สมควรเพื่อจะนอน จึงนอนเสีย
๘. หายจากไข้ มีความคิดว่า เราหายจากไข้ได้ไม่นาน ร่างกายยังอ่อนแอ
ไม่ควรแก่การงาน จึงนอนเสีย

อาร์พกวัตถุ ๘ คือ (ลักษณะแห่งความเพียร)

บุคคลย่อมปรารถนาความเพียรเพื่อถึงธรรมที่ยังไม่ถึง
เพื่อบรรลุธรรมที่ยังไม่ได้บรรลุ เพื่อให้แจ้งซึ่งธรรมที่ยังมิได้ทำให้แจ้ง ดังนี้

๑. จะต้องทำการงาน มีความคิดว่า
ควรที่เราจะปรารถนาความเพียรเสียก่อนทีเดียว
๒. ทำการงานเสร็จแล้ว มีความคิดว่า
เราทำการงานเสร็จแล้ว ควรที่เราจะปรารถนาความเพียร
๓. จะต้องเดินทาง มีความคิดว่า ควรที่เราจะปรารถนาความเพียร
๔. เดินทางไปถึงแล้ว มีความคิดว่า
เราเดินทางไปถึงแล้ว ควรที่เราจะปรารถนาความเพียร
๕. เทียวไปยังบ้านหรือนิคม ไม่ได้ความบริบูรณ์แห่งโภชนะที่พอแก่
ความต้องการ มีความคิดว่า ร่างกายของเรานั้นเบา ควรแก่การงาน
ควรที่เราจะปรารถนาความเพียร
๖. เทียวไปยังบ้านหรือนิคม ได้ความบริบูรณ์แห่งโภชนะพอแก่ความต้องการ
มีความคิดว่า ร่างกายของเรานั้นมีกำลัง ควรแก่การงาน
ควรที่เราจะปรารถนาความเพียร

อาร์พกวัตถุ ๘ คือ (ต่อ)

๗. อาพาธเพียงเล็กน้อยเกิดขึ้น มีความคิดว่า
อาพาธเกิดขึ้นแก่เราแล้ว ควรที่เราจะปรารภความเพียร

๘. หายจากไข้ มีความคิดว่า
เราหายจากไข้แล้ว ควรที่เราจะปรารภความเพียร

กานวัตถุ ๘ คือ

๑. ให้ทานเพราะประจบเหมาะ

๒. ให้ทานเพราะกลัว

๓. ให้ทานโดยคิดว่า เขาได้เคยให้แก่เรา

๔. ให้ทานโดยคิดว่า เขาจักให้แก่เรา

๕. ให้ทานโดยคิดว่า การให้ทานเป็นการดี

๖. ให้ทานโดยคิดว่า เราหุงต้มได้ คนเหล่านี้มิได้หุงต้ม
เราหุงต้มอยู่ จะไม่ให้แก่ผู้ที่มีได้หุงต้ม ย่อมไม่สมควร

๗. ให้ทานโดยคิดว่า เมื่อเราให้ทานนี้ เกียรติศัพท์อันดีงามย่อมจะระบือไป

๘. ให้ทานเพื่อประดับจิตและเป็นบริวารของจิต

กานูปัติ ๘ คือ

๑. บุคคลบางคนในโลกนี้ ย่อมให้ทานแล้วมุ่งหวังเพื่อความเป็น **กษัตริย์ มหาศาล พราหมณ์มหาศาล หรือคฤหบดีมหาศาล** ผู้เปรียบพร้อมด้วย งามคุณห้าอยู่ จิตของเขานั้นโน้มไปในสิ่งที่เลว มิได้รับอบรมเพื่อคุณเบื้องสูง ความตั้งใจของผู้มีศีลย่อมสำเร็จได้เพราะเป็นของบริสุทธิ์
๒. บุคคลบางคนในโลกนี้ ย่อมให้ทานแล้วมุ่งหวังความเป็นสหายของ พวกเหล่า **จาตุมหาราชิกา** จิตของเขานั้นโน้มไปในสิ่งที่เลว มิได้รับอบรม เพื่อคุณเบื้องสูง ความตั้งใจของผู้มีศีลย่อมสำเร็จได้เพราะเป็นของบริสุทธิ์
๓. บุคคลบางคนในโลกนี้ ย่อมให้ทานแล้วมุ่งหวังความเป็นสหายของ พวกเทพเหล่า **ดาวดึงส์** จิตของเขานั้นโน้มไปในสิ่งที่เลว มิได้รับอบรม เพื่อคุณเบื้องสูง ความตั้งใจของผู้มีศีลย่อมสำเร็จได้เพราะเป็นของบริสุทธิ์
๔. บุคคลบางคนในโลกนี้ ย่อมให้ทานแล้วมุ่งหวังความเป็นสหายของ พวกเทพเหล่า **ยามา** จิตของเขานั้นโน้มไปในสิ่งที่เลว มิได้รับอบรม เพื่อคุณเบื้องสูง ความตั้งใจของผู้มีศีลย่อมสำเร็จได้เพราะเป็นของบริสุทธิ์

กานูปัติ ๘ คือ (ต่อ)

๕. บุคคลบางคนในโลกนี้ ย่อมให้ทานแล้วมุ่งหวังความเป็นสหายของพวกเทพเหล่า **ดุสิตา** จิตของเขานั้นน้อมไปในสิ่งที่เลว มิได้รับอบรมเพื่อคุณเบื้องสูง ความตั้งใจของผู้มีศีลย่อมสำเร็จได้เพราะเป็นของบริสุทธิ์
๖. บุคคลบางคนในโลกนี้ ย่อมให้ทานแล้วมุ่งหวังความเป็นสหายของพวกเทพเหล่า **นิมมานรดี** จิตของเขานั้นน้อมไปในสิ่งที่เลว มิได้รับอบรมเพื่อคุณเบื้องสูง ความตั้งใจของผู้มีศีลย่อมสำเร็จได้เพราะเป็นของบริสุทธิ์
๗. บุคคลบางคนในโลกนี้ ย่อมให้ทานแล้วมุ่งหวังความเป็นสหายของพวกเทพเหล่า **ปรนิมมิตวสวัตตี** จิตของเขานั้นน้อมไปในสิ่งที่เลว มิได้รับอบรมเพื่อคุณเบื้องสูง ความตั้งใจของผู้มีศีลย่อมสำเร็จได้เพราะเป็นของบริสุทธิ์
๘. บุคคลบางคนในโลกนี้ ย่อมให้ทานแล้วมุ่งหวังความเป็นสหายของพวก **พรหม** จิตของเขานั้นน้อมไปในสิ่งที่เลว มิได้รับอบรมเพื่อคุณเบื้องสูง ความตั้งใจของผู้มีศีล ปราศจากราคะ ย่อมสำเร็จได้เพราะปราศจากราคะ

โลกธรรม ๘ คือ

๑. มีลาภ
๒. ไม่มีลาภ
๓. มียศ
๔. ไม่มียศ
๕. นินทา
๖. สรรเสริญ
๗. สุข
๘. ทุกข์

บริษัท ๘ ที่เกี่ยวข้องกับโลกโดยมาก คือ

๑. บริษัทกษัตริย์
๒. บริษัทพราหมณ์
๓. บริษัทคฤหบดี
๔. บริษัทสมณะ
๕. บริษัทพวกเทพชั้นจาตุมหาราชิกา
๖. บริษัทพวกเทพชั้นดาวดึงส์
๗. บริษัทพวกเทพชั้นนิมมานรดี
๘. บริษัทพรหม

อภิกายตะ ๘ คือ

๑. สำคัญในรูปภายใน เห็นรูปในภายนอกที่เล็ก
ครอบงำรูปเหล่านั้นแล้วว่า เรารู้ เราเห็น
๒. สำคัญในรูปภายใน เห็นรูปในภายนอกที่ใหญ่
ครอบงำรูปเหล่านั้นแล้วว่า เรารู้ เราเห็น
๓. สำคัญในรูปภายใน เห็นรูปในภายนอกที่เล็ก
ครอบงำรูปเหล่านั้นแล้วว่า เรารู้ เราเห็น
๔. สำคัญในรูปภายใน เห็นรูปในภายนอกที่ใหญ่
ครอบงำรูปเหล่านั้นแล้วว่า เรารู้ เราเห็น
๕. สำคัญในรูปภายใน เห็นรูปในภายนอกสีเขียว
ครอบงำรูปเหล่านั้นแล้วว่า เรารู้ เราเห็น
๖. สำคัญในรูปภายใน เห็นรูปในภายนอกสีเหลือง
ครอบงำรูปเหล่านั้นแล้วว่า เรารู้ เราเห็น
๗. สำคัญในรูปภายใน เห็นรูปในภายนอกสีแดง
ครอบงำรูปเหล่านั้นแล้วว่า เรารู้ เราเห็น
๘. สำคัญในรูปภายใน เห็นรูปในภายนอกสีขาว
ครอบงำรูปเหล่านั้นแล้วว่า เรารู้ เราเห็น

วิโมกข์ ๘

๑. บุคคลเห็น รูป ทั้งหลาย
๒. ผู้หนึ่งมีความสำคัญใน อรูปภายใน เห็นรูปภายนอก
๓. บุคคลย่อมน้อมใจไปว่า สิ่งนี้งาม ที่เดียว
๔. เพราะล่วงเสียซึ่งรูปสัญญาโดยประการทั้งปวง เพราะปฏิเสธสัญญาดับไป
เพราะไม่ใส่ใจซึ่งนันทตสัญญา บุคคลย่อมน้อมเข้าถึง **อากาสนัญญายตนะ**
ด้วยมนสิการว่า อากาศหาที่สุตมิได้อยู่
๕. เพราะล่วงเสียซึ่งอากาสนัญญายตนะโดยประการทั้งปวง
บุคคลย่อมน้อมเข้าถึง **วิญญูณัญญายตนะ** ด้วยมนสิการว่า วิญญูณหาที่สุตมิได้อยู่
๖. เพราะล่วงเสียซึ่งวิญญูณัญญายตนะโดยประการทั้งปวง
บุคคลย่อมน้อมเข้าถึง **อากิญจัญญายตนะ** ด้วยมนสิการว่า ไม่มีอะไร ๆ
๗. เพราะล่วงเสียซึ่งอากิญจัญญายตนะโดยประการทั้งปวง
บุคคลย่อมน้อมเข้าถึง **เนวสัญญานาสัญญายตนะ** อยู่
๘. เพราะล่วงเสียซึ่งเนวสัญญานาสัญญายตนะโดยประการทั้งปวง
บุคคลย่อมน้อมเข้าถึง **สัญญาเวทียิตฺติโร** อยู่

ՏՏՏՄԿՄՇՈՐ Բ

อาชาตวัตร ๙ คือ

ผู้กอาฆาตด้วยคิดว่า

๑. ผู้นี้ได้ประพาสสิ่งที่ไม่เป็นประโยชน์แก่เรา
๒. ผู้นี้ประพาสอยู่ซึ่งสิ่งที่ไม่เป็นประโยชน์แก่เรา
๓. ผู้นี้จักประพาสสิ่งที่ไม่เป็นประโยชน์แก่เรา
๔. ผู้นี้ได้ประพาสสิ่งที่ไม่เป็นประโยชน์แก่บุคคลผู้เป็นที่รักของเราแล้ว
๕. ผู้นี้ประพาสอยู่ซึ่งสิ่งที่ไม่เป็นประโยชน์แก่บุคคลผู้เป็นที่รักของเรา
๖. ผู้นี้จักประพาสสิ่งที่ไม่เป็นประโยชน์แก่บุคคลผู้เป็นที่รักของเรา
๗. ผู้นี้ได้ประพาสสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่บุคคลผู้ไม่เป็นที่รักของเราแล้ว
๘. ผู้นี้ประพาสอยู่ซึ่งสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่บุคคลผู้ไม่เป็นที่รักของเรา
๙. ผู้นี้จักประพาสสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่บุคคลผู้ไม่เป็นที่รักของเรา

อาชาตปฏินัย ๙ คือ

บรรเทาความอาฆาตเสีย ด้วยคิดว่า

๑. เขาได้ประพาสสิ่งที่ไม่เป็นประโยชน์แก่เราแล้ว
๒. เขาประพาสอยู่ซึ่งสิ่งที่ไม่เป็นประโยชน์แก่เรา
๓. เขาจักประพาสสิ่งที่ไม่เป็นประโยชน์แก่เรา
๔. เขาได้ประพาสสิ่งที่ไม่เป็นประโยชน์แก่บุคคลผู้เป็นที่รักของเราแล้ว
๕. เขาประพาสอยู่ซึ่งสิ่งที่ไม่เป็นประโยชน์แก่บุคคลผู้เป็นที่รักของเรา
๖. เขาจักประพาสสิ่งที่ไม่เป็นประโยชน์แก่บุคคลผู้เป็นที่รักของเรา
๗. เขาได้ประพาสสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่บุคคลผู้ไม่เป็นที่รักของเราแล้ว
๘. เขาประพาสอยู่ซึ่งสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่บุคคลผู้ไม่เป็นที่รักของเรา
๙. เขาจักประพาสสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่บุคคลผู้ไม่เป็นที่รักของเรา

เพราะเหตุนี้ การที่จะไม่ให้มีการประพาสเช่นนั้น
จะหาได้ในบุคคลนั้นแต่ที่ไหน

สัททาวาส ๙ คือ

๑. มีสัตว์พวกหนึ่ง มีกายต่างกัน มีสัญญาต่างกัน
เช่น พวกมนุษย์ เทวดาบางพวก วินิปาติกะบางพวก
๒. มีสัตว์พวกหนึ่ง มีกายต่างกัน มีสัญญาเดียวกัน
เช่น พวกเทพผู้บำเพ็ญในพวกพรหม ซึ่งเกิดในภูมิปรหมณาน
๓. มีสัตว์พวกหนึ่ง มีกายเดียวกัน มีสัญญาต่างกัน
เช่น พวกเทพเหล่าอาภัสสระ
๔. มีสัตว์พวกหนึ่ง มีกายเดียวกัน มีสัญญาเดียวกัน
เช่น พวกเทพเหล่าสุภกิณหา
๕. มีสัตว์พวกหนึ่ง ไม่มีสัญญา ไม่รู้สึกเสวยอารมณ์
เช่น พวกเทพเหล่าอัสสัญญีสัตว์
๖. มีสัตว์พวกหนึ่งเพราะล่วงเสียซึ่งรูปสัญญาโดยประการทั้งปวง
เพราะปฏิขสัญญาดับไป เพราะไม่ใส่ใจซึ่งนันทตสัญญา
เข้าถึง อากาสนัญจายตนะ ด้วยมนสิการว่า อากาศที่สุดมิได้
๗. มีสัตว์พวกหนึ่งเพราะล่วงซึ่งอากาสนัญจายตนะโดยประการทั้งปวง
แล้วเข้าถึง วิญญานัญจายตนะ ด้วยมนสิการว่า วิญญานหาที่สุดมิได้

สัตตาวาส ๙ คือ (ต่อ)

๘. มีสัตว์พวกหนึ่งเพราะล่วงเสียซึ่งวิญญานัญจายตนะโดยประการทั้งปวง
แล้วเข้าถึง **อาภิญญายตนะ** ด้วยมนสิการว่า **ไม่มีอะไร**

๙. มีสัตว์พวกหนึ่งล่วงเสียซึ่งอาภิญญายตนะโดยประการทั้งปวง
แล้วเข้าถึง **เนวสัญญานาสัญญายตนะ** ด้วยมนสิการว่า **นี้สงบ นี้ประณีต**

อภะ อสมัย เพื่อพรหมจริยวาส ๙ คือ

พระตถาคตอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าเสด็จอุบัติในโลกนี้ และธรรมที่พระองค์ทรงแสดง เป็นไปเพื่อความสงบระงับ เป็นไปเพื่อความดับ ให้ถึงความตรัสรู้ แต่บุคคลบางพวกไม่อยู่ในขณะ มิใช่สมัยเพื่อการประพฤติพรหมจรรย์

๑. บุคคลที่เข้าถึงนรกเสีย

๒. บุคคลที่เข้าถึงกำเนิดสัตว์ดิรัจฉานเสีย

๓. บุคคลที่เข้าถึงวิสัยแห่งเปรตเสีย

๔. บุคคลที่เข้าถึงอสุรกายเสีย

๕. บุคคลที่เข้าถึงพวกเทพที่มีอายุยืนพวกใดพวกหนึ่งเสีย

๖. บุคคลที่เกิดเสียในปัจฉันตชนบท ในจำพวกชนชาติมีลักษณะผู้โง่เขลา

๗. บุคคลที่เกิดในมัชฌิมชนบท แต่เป็นคนมีจฉาธิฐิ มีความเห็นวิปริตว่า

ทานที่บุคคลให้ไม่มีผล การบูชาไม่มีผล

ผลวิบากของกรรมที่บุคคลทำดีหรือทำชั่ว ไม่มี

โลกนี้ไม่มี โลกหน้าไม่มี มารดาไม่มี บิดาไม่มี

โอปปาติกะสัตว์ไม่มีในโลก

ไม่มีสมณพราหมณ์ผู้ดำเนินไปดี ปฏิบัติชอบ แล้วกระทำให้แจ้งซึ่งโลกนี้

และโลกหน้าด้วยปัญญาอันยิ่งด้วยตนเอง แล้วยังผู้อื่นให้รู้

อภณะ อสมัย เพื่อพรหมจริยवास ๙ คือ (ต่อ)

๘. บุคคลที่เป็นคนโง่เซอะซะ เป็นคนโง่

ไม่สามารถที่จะรู้ธรรมแห่งสุภาสิตและทุพภาสิตได้

๙. บุคคลที่มีปัญญา สามารถที่จะรู้ธรรมแห่งสุภาสิตและทุพภาสิตได้
แต่มิได้มีผู้แสดงธรรมไว้

อนุพุทธวิหาร ๙ คือ

ภิกษุในพระธรรมวินัยนี้

๑. สงัดจากกาม สงัดจากอกุศลธรรม บรรลุ **ปฐมฌาน**
มีวิตก มีวิจารณ์ มีปีติและสุขเกิดแต่วิเวกอยู่
๒. บรรลุ **ทุติยฌาน** มีความผ่องใสแห่งจิตใจในภายใน เป็นธรรมเอกผุดขึ้น
เพราะวิตก วิจารณ์สงบระงับ ไม่มีวิตก ไม่มีวิจารณ์ มีปีติและสุขเกิดแต่สมาธิอยู่
๓. มีอุเบกขามีสติ มีสัมปชัญญะ เสวยสุขด้วยนามกาย เพราะปีติสิ้นไป
บรรลุ **ตติยฌาน** ที่พระอริยะทั้งหลายสรรเสริญว่า
ผู้ได้ฌานนี้เป็นผู้มีอุเบกขามีสติอยู่เป็นสุขดังนี้
๔. บรรลุ **จตุตถฌาน** ไม่มีทุกข์ไม่มีสุข เพราะละสุขละทุกข์
และดับโสมนัส โทมนัสก่อน ๆ ได้ มีอุเบกขาเป็นเหตุให้สติบริสุทธิ์อยู่
๕. เพราะล่วงเสียซึ่งรูปสัญญาโดยประการทั้งปวง
เพราะปฏิขสัญญาดับไป เพราะไม่ใส่ใจซึ่งนันทตสัญญา
เข้าถึง **อากาสนัญญายตนะ** ด้วยมนสิการว่า อากาสดหาที่สุดมิได้ ดังนี้อยู่

อนุพุทธวิหาร ๙ คือ (ต่อ)

๖. เพราะล่วงเสียซึ่งอากาสนัญญายตนะโดยประการทั้งปวง
แล้วเข้าถึง **วิญญาณัญญายตนะ** ด้วยมโนสิการว่า วิญญาณหาที่สุคมีได้ ดังนี้อยู่

๗. เพราะล่วงเสียซึ่งวิญญาณัญญายตนะโดยประการทั้งปวง
แล้วเข้าถึง **อากิญจัญญายตนะ** ด้วยมโนสิการว่า ไม่มีอะไร ดังนี้อยู่

๘. เพราะล่วงซึ่งอากิญจัญญายตนะโดยประการทั้งปวง
แล้วเข้าถึง **เนวสัณญานาสัณญายตนะ** อยู่

๙. เพราะล่วงเสียซึ่งเนวสัณญานาสัณญายตนะโดยประการทั้งปวง
แล้วเข้าถึง **สัณญาเวทียิตนิโรธ** อยู่

อนุพฺพวณฺโธ ๙ คือ

๑. กามสัญญา ของท่านผู้เข้าปฐมฌานย่อมดับไป
๒. วิตกวิจารณ์ ของท่านผู้เข้าทุติยฌานย่อมดับไป
๓. ปีติ ของท่านผู้เข้าตติยฌานย่อมดับไป
๔. ลมอัสสาสะและปัสสาสะ ของท่านผู้เข้าจตุตถฌานย่อมดับไป
๕. รูปสัญญา ของท่านผู้เข้าอากาสนัญญายตนะสมาบัติย่อมดับไป
๖. อากาสนัญญายตนสัญญา ของท่านผู้เข้าวิญญาณัญญายตนสมาบัติ
ย่อมดับไป
๗. วิญญาณัญญายตนสัญญา ของท่านผู้เข้าอาภิกขัญญายตนสมาบัติ
ย่อมดับไป
๘. อาภิกขัญญายตนสัญญา ของท่านผู้เข้าเนวสัญญานาสัญญายตนสมาบัติ
ย่อมดับไป
๙. สัญญาและเวทนา ของท่านผู้เข้าสัญญาเวทียิตถิโรทย่อมดับไป

ՏՏՏԱԿԱՇՈ ԳՕ

นากกรณรสนม ๑๐ คือ

(รสนมอันเป็นที่พึง)

๑. เป็นผู้สำรวจระวางในพระปาติโมกข์ ถึงพร้อมด้วยมรยาทและโคจรอยู่ มีปรกติเห็นภัยในโทษเพียงเล็กน้อย สมาทานอยู่ในสิกขาบททั้งหลาย
๒. เป็นผู้ที่มีธรรมอันสดับแล้วมาก คล่องปาก ตามเพ่งด้วยใจ แหงตลอด ด้วยดีด้วยความเห็น ทรงธรรม มีธรรมงามในเบื้องต้น งามในท่ามกลาง งามในที่สุด ประกาศพรหมจรรย์พร้อมทั้งอรรถพร้อมทั้งพยัญชนะ บริสุทธิ์ บริบูรณ์สิ้นเชิง
๓. เป็นผู้ที่มีมิตรดี มีสหายดี มีเพื่อนดี
๔. เป็นผู้ว่าง่าย เป็นผู้อดทน เป็นผู้รับอนุศาสน์
๕. เป็นผู้ขยัน ไม่เกียจคร้าน ประกอบด้วยปัญญาอันเป็นอุบายในกรณีะ นั้น ๆ สามารถทำสามารถจัดกรณียกิจใหญ่่น้อยทั้งหลาย
๖. เป็นผู้ใคร่ในธรรม เจริจน่ารัก มีความปราโมทย์ยิ่งในพระอภิธรรม ในพระอภิวินัย

भागकरणธรรม ๑๐ คือ (ต่อ)

๗. เป็นผู้สันโดษด้วยปัจจัยสี่

๘. เป็นผู้ปรารภความเพียร เพื่อละอกุศลธรรม

เป็นผู้มีเรี่ยวแรง มีความบากบั่นมั่นคง ไม่ทอดธุระในธรรมที่เป็นกุศล
เพื่อจะยังกุศลธรรมให้ถึงพร้อมอยู่

๙. เป็นผู้มีสติ ประกอบด้วยสติและปัญญาเครื่องรักษาตนยอดเยี่ยม
แม้สิ่งที่ทำแล้วนาน แม้คำที่พูดแล้วนาน ก็นึกได้ ระลึกได้

๑๐. เป็นผู้มียปัญญา ประกอบด้วยปัญญาที่เห็นความเกิดและความดับ
อันประเสริฐ ชำแรกกิเลส ให้ถึงความสิ้นทุกข์โดยชอบ

กสิณายตนะ ๑๐ คือ (แดนกสิณ)

๑. ย่อมจำ ปฐวีกสิณ ได้

ทั้งเบื้องบน เบื้องล่าง เบื้องขวาง ตามลำดับ หาประมาณมิได้

๒. ย่อมจำ อาโปกสิณ ได้

ทั้งเบื้องบน เบื้องล่าง เบื้องขวาง ตามลำดับ หาประมาณมิได้

๓. ย่อมจำ เตโชกสิณ ได้

ทั้งเบื้องบน เบื้องล่าง เบื้องขวาง ตามลำดับ หาประมาณมิได้

๔. ย่อมจำ วาโยกสิณ ได้

ทั้งเบื้องบน เบื้องล่าง เบื้องขวาง ตามลำดับ หาประมาณมิได้

๕. ย่อมจำ นิลกสิณ (สีเขียว) ได้

ทั้งเบื้องบน เบื้องล่าง เบื้องขวาง ตามลำดับ หาประมาณมิได้

๖. ย่อมจำ ปีตกสิณ (สีเหลือง) ได้

ทั้งเบื้องบน เบื้องล่าง เบื้องขวาง ตามลำดับ หาประมาณมิได้

๗. ย่อมจำ โลหิตกสิณ (สีแดง) ได้

ทั้งเบื้องบน เบื้องล่าง เบื้องขวาง ตามลำดับ หาประมาณมิได้

กสิณายตนะ ๑๐ คือ (ต่อ)

๘. ย่อมจำ **โอสถกสิณ** ได้

ทั้งเบื้องบน เบื้องล่าง เบื้องขวาง ตามลำดับ หาประมาณหามิได้

๙. ย่อมจำ **อากาศกสิณ** ได้

ทั้งเบื้องบน เบื้องล่าง เบื้องขวาง ตามลำดับ หาประมาณมิได้

๑๐. ย่อมจำ **วิญญานกสิณ** ได้

ทั้งเบื้องบน เบื้องล่าง เบื้องขวาง ตามลำดับ หาประมาณมิได้

อกุศลกรรมบท พุติกรรมที่เป็นโทษ ๑๐ คือ

๑. ปาณาติบาต - การยังสัตว์มีชีวิตให้ตกลงไป
๒. อทินนาทาน - การถือเอาสิ่งของที่เจ้าของมิได้ให้
๓. กาเมสุมิฉฉาจาร - การประพฤตินอกใจ
๔. มุสาวาท - พูดเท็จ
๕. ปิสุณาวาจา - พูดส่อเสียด
๖. ผรุสวาจา - พูดคำหยาบ
๗. สัมผัปปลาปะ - พูดเพ้อเจ้อ
๘. อภิชฌา - ความโลภอยากได้ของเขา
๙. พยาบาท - ความปองร้ายเขา
๑๐. มิจฉาทิฏฐิ - ความเห็นผิด

กุศลกรรมบท พุทธกรรมที่ป็นประโยชน์ ๑๐ คือ

๑. ปาณาติปาตา เวรมณี - เจตนาเครื่องเว้นจากการยังสัตว์มีชีวิตให้ตกลงไป
๒. อทินนาทานา เวรมณี - เจตนาเครื่องเว้นจากการถือเอาสิ่งของที่เจ้าของมิได้ให้
๓. กาเมสุมิจฉาจารา เวรมณี - เจตนาเครื่องเว้นจากการประพฤติดีกในกาม
๔. มุสาวาทา เวรมณี - เจตนาเครื่องเว้นจากการพูดเท็จ
๕. ปิสุณาย วาจา เวรมณี - เจตนาเครื่องเว้นจากการพูดส่อเสียด
๖. ผรุส่าย วาจา เวรมณี - เจตนาเครื่องเว้นจากการพูดคำหยาบ
๗. สัมผัสปปลาปา เวรมณี - เจตนาเครื่องเว้นจากการพูดเพ้อเจ้อ
๘. อนภิชฌา - ความไม่โลภอยากได้ของเขา
๙. อพยาบาท - ความไม่ปองร้ายเขา
๑๐. สัมมาทิฏฐิ - ความเห็นชอบ

อริยวาส ๑๐ (ที่อยู่พระอริยะ) คือ

๑. เป็นผู้มีกามฉันทะ พยาบาท ความสงสัยลังเล
ความหดหู่ ความฟุ้งซ่าน อันละขาดแล้ว
๒. เป็นผู้ไม่ดีใจ ไม่เสียใจ เป็นผู้วางเฉย
ในการเห็นรูป ได้ยินเสียง ดมกลิ่น ลิ้มรส สัมผัส นึกคิด
๓. เป็นผู้ประกอบด้วยใจอันมีสติ เป็นเครื่องอารักขา
๔. เป็นผู้พิจารณาแล้วเสพ พิจารณาแล้วอดกลั้น
พิจารณาแล้วเว้น พิจารณาแล้วบรรเทา
๕. เป็นผู้มีสัจจะเฉพาะอย่าง ของสมณะและพราหมณ์เป็นอันมาก
อันบรรเทาเสียแล้ว สละ คลาย ปล่อย ละ สละคืนเสียหมดสิ้นแล้ว
๖. เป็นผู้ละได้ขาดแล้ว ซึ่งการแสวงหากาม
ละได้ขาดแล้วซึ่งการแสวงหาภพ
สละคืนแล้วซึ่งการแสวงหาพรหมจรรย์
๗. เป็นผู้มีความดำริไม่ขุ่นมัว เพราะละความดำริในทางกามได้ขาดแล้ว
ละความดำริในทางพยาบาทได้ขาดแล้ว
ละความดำริในทางเบียดเบียนได้ขาดแล้ว

อริยวาส ๑๐ คือ (ต่อ)

๘. เป็นผู้มีกายสังขารสงบระงับ บรรลुจตุตถฌานอันไม่มีทุกข์ ไม่มีสุข เพราะละสุข ละทุกข์ และดับโสมนัส โทมนัสก่อน ๆ ได้ มีอุเบกขาเป็นเหตุให้สติบริสุทธิ์
๙. เป็นผู้มีจิตพ้นวิเศษดีแล้ว จาการาคะ จากโทสะ จากโมหะ
 ๑๐. เป็นผู้มีปัญญาพ้นวิเศษดีแล้ว ย่อมรู้ชัดว่า ราคะ โทสะ โมหะอันเราละได้แล้ว ถอนรากขึ้นเสียได้แล้ว กระทำให้เป็นจุดตันตาลอันไม่มีที่ตั้งแล้ว ทำให้เป็นของไม่มีแล้ว มีอันไม่เกิดขึ้นต่อไปเป็นธรรมดา

อเสขธรรม ๑๐ คือ

๑. ความเห็นชอบ ที่เป็นของพระอเสขะ
๒. ความดำริชอบ ที่เป็นของพระอเสขะ
๓. เจรจาชอบ ที่เป็นของพระอเสขะ
๔. การงานชอบ ที่เป็นของพระอเสขะ
๕. การเลี้ยงชีวิตชอบ ที่เป็นของพระอเสขะ
๖. ความเพียรชอบ ที่เป็นของพระอเสขะ
๗. ความระลึกรู้ชอบ ที่เป็นของพระอเสขะ
๘. ความตั้งใจชอบ ที่เป็นของพระอเสขะ
๙. ความรู้ชอบ ที่เป็นของพระอเสขะ
๑๐. ความหลุดพ้นชอบ ที่เป็นของพระอเสขะ

พระผู้มีพระภาคทรงสรรเสริญพระสารีบุตร

ลำดับนั้นแล พระผู้มีพระภาคตรัสกะท่านพระสารีบุตรว่า

“ดีละ ดีละ สารีบุตร
เธอได้ภาสิตสังคิตปริยายแก่ภิกษุทั้งหลายเป็นการดีแล้ว ดังนี้”

และภิกษุเหล่านั้นต่างดีใจ ชื่นชมภาสิตของท่านพระสารีบุตรแล้ว ดังนี้แล

ท้ายเล่ม

บทส่งท้าย

ขอนอบน้อมด้วยเศียรเกล้า แต่พระผู้มีพระภาคสัมมาสัมพุทธองค์
ศาสดาของพวกเรา ผู้ทรงพระกรุณาธิคุณอนันต์ ที่ทรงเผยพระสัทธรรมอันยอด
เยี่ยม ที่ทรงตรัสรู้ด้วยพระองค์เอง มาโปรดปวงสัตว์ให้พ้นจากทุกข์ทั้งปวง

ขอนอบน้อมด้วยเศียรเกล้า แต่พระอัครสาวกผู้ทรงรวบรวมและเผยแผ่
แสงพระธรรมคำสั่งสอนขององค์พระศาสดาอย่างครบถ้วน และสืบทอดมา
จนถึงปัจจุบัน

คณะผู้จัดทำขอขอบคุณ และขออนุโมทนาบุญกับทุกท่านที่ให้การ
สนับสนุนทุกรูปแบบในกิจกรรมกุศล ร่วมเผยแผ่พระธรรมของพระผู้มีพระภาค
สัมมาสัมพุทธโอรสในรูปแบบหนังสืออิเล็กทรอนิกส์นี้

ขออนุโมทนาบุญกับผู้อ่านทุกท่าน ที่ได้มีนสึการพระธรรมอันยอดเยี่ยมนี้
เข้าสู่ดวงใจ

หนังสืออิเล็กทรอนิกส์อื่น ๆ

โดยมูลนิธิอุทกยานธรรม

พระพุทธรเจ้าโปรดพระโพธิสัตว์

โสฬสปัญญา

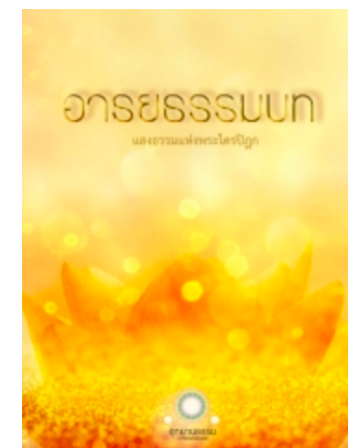
ความไม่ประมาท

สุคติ สุคติ

ฉาณุภาพกรรม

อารยธรรมบท ชุดที่ ๑

อรหันตธรรมบท ชุดที่ ๑

อรหันตธรรมบท ชุดที่ ๒

มูลนิธิอุทยานธรรม

Website

www.uttayarndham.org

YouTube

@Uttayarndham

LINE@

@Uttayarndham

Soundcloud

@Uttayarndham

Application

พุทธธรรมเปลี่ยนโลก

iOS : <https://goo.gl/VNDofA>

Android : <https://goo.gl/LBgDUr>

